

Türklerin Ebru Sanatı

Editör
Hikmet BARUTÇUGİL

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI

°T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3087

SANAT ESERLERİ DİZİSİ
458

ISBN 978-975-17-3266-8

www.kulturturizm.gov.tr
e-posta: yayimlar@kulturturizm.gov.tr

Türklerin ebru sanatı/ Ed. Hikmet Barutçu.- Ankara: Kültür ve
Turizm Bakanlığı, 2007.
359 s: mk res.; 31 cm.- (Kültür ve Turizm Bakanlığı
yayımları; 3087. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
sanat eserleri dizisi; 458)
ISBN 978-975-17-3266-8
I. Barutçu, Hikmet. II. Seriler.
751.4209561

Yapım
MN TANITIM

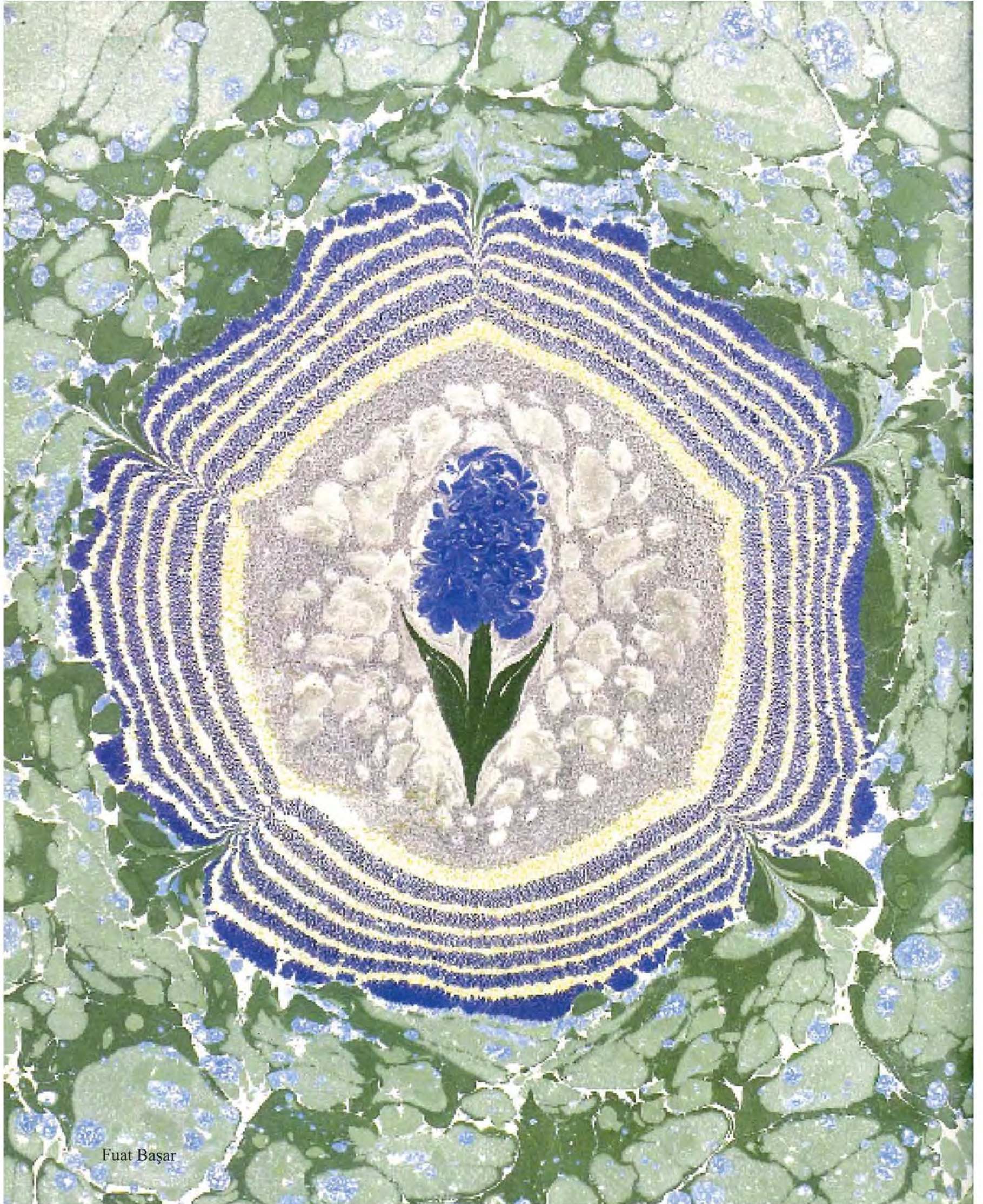
Grafik Tasarım • Düzenleme
Mehmet S. FİDANCI
İsmet FİLİZFIDANOĞLU

Renk Ayrımı / Film Çıkış
Sözcü Repröduksiyon

Baskı / Cilt
Semih Ofset Matbaacılık Ambalaj San. Tic. Ltd. Şti.
Tel: (0.312) 341 40 75 • Faks: (0.312) 341 98 98

Birinci Baskı
2.500 Adet

Baskı Yeri, Tarihi
Ankara - 2007

Fuat Başar

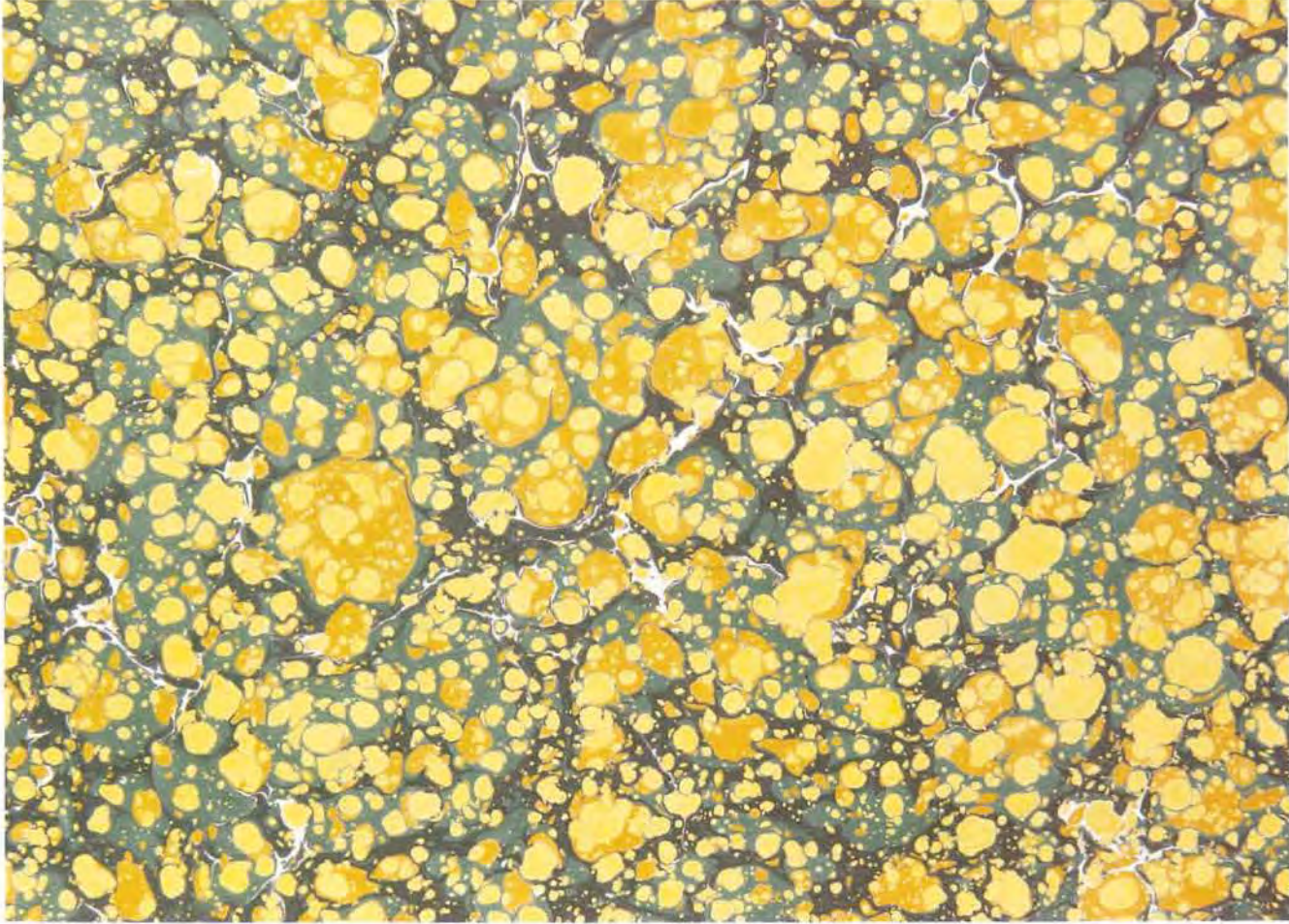
Ebru Desen Çeşitleri

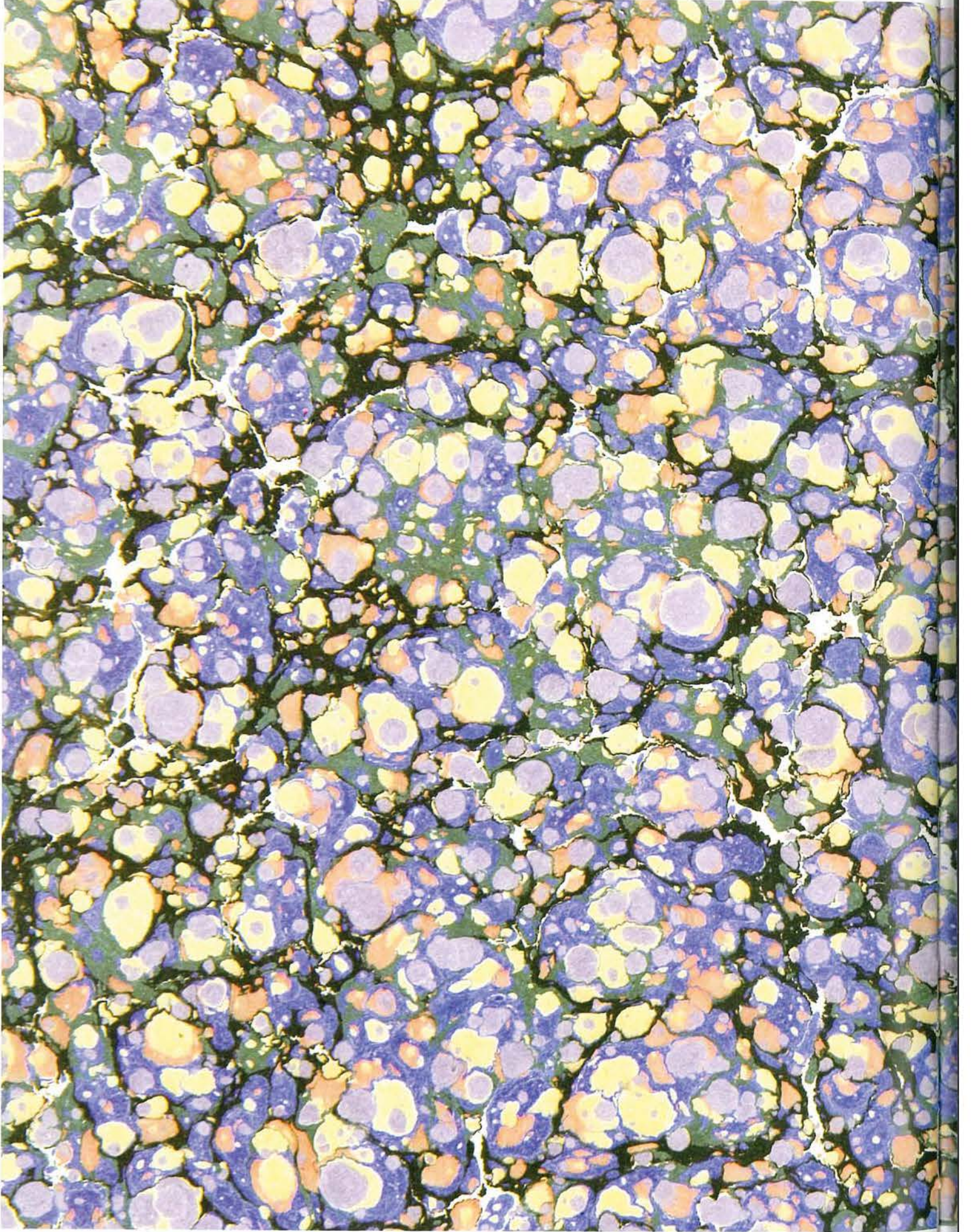
Hikmet Barutçugil

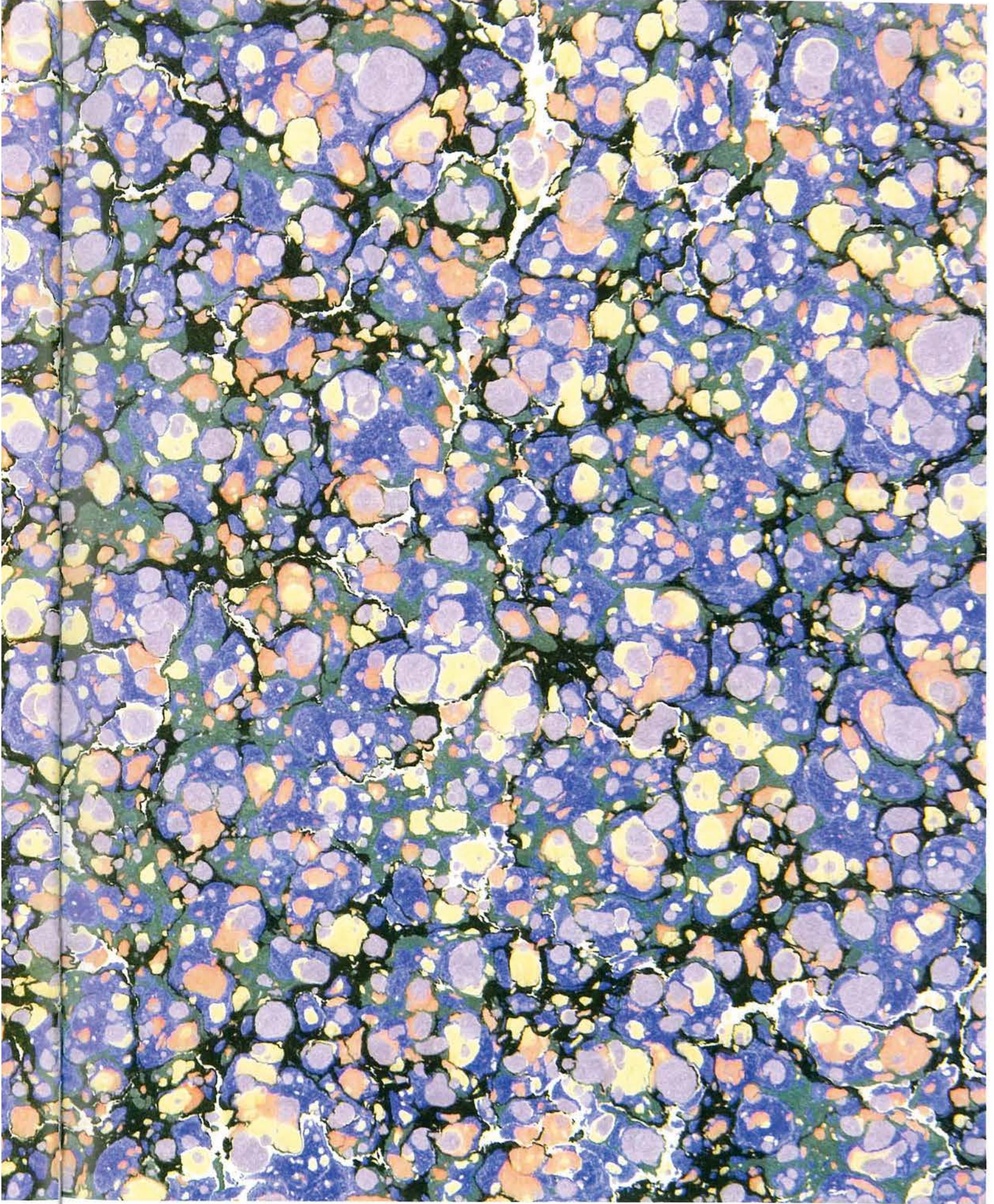
Battal Ebru

Ebrunun bilinen en eski tarzıdır. Diğer bütün desenler, battal deseninden çıkar. Bu desene kısaca diğer ebru desenlerinin atası diyebiliriz. Boyalar teknenin yüzeyine, fırçalar yardımı ile

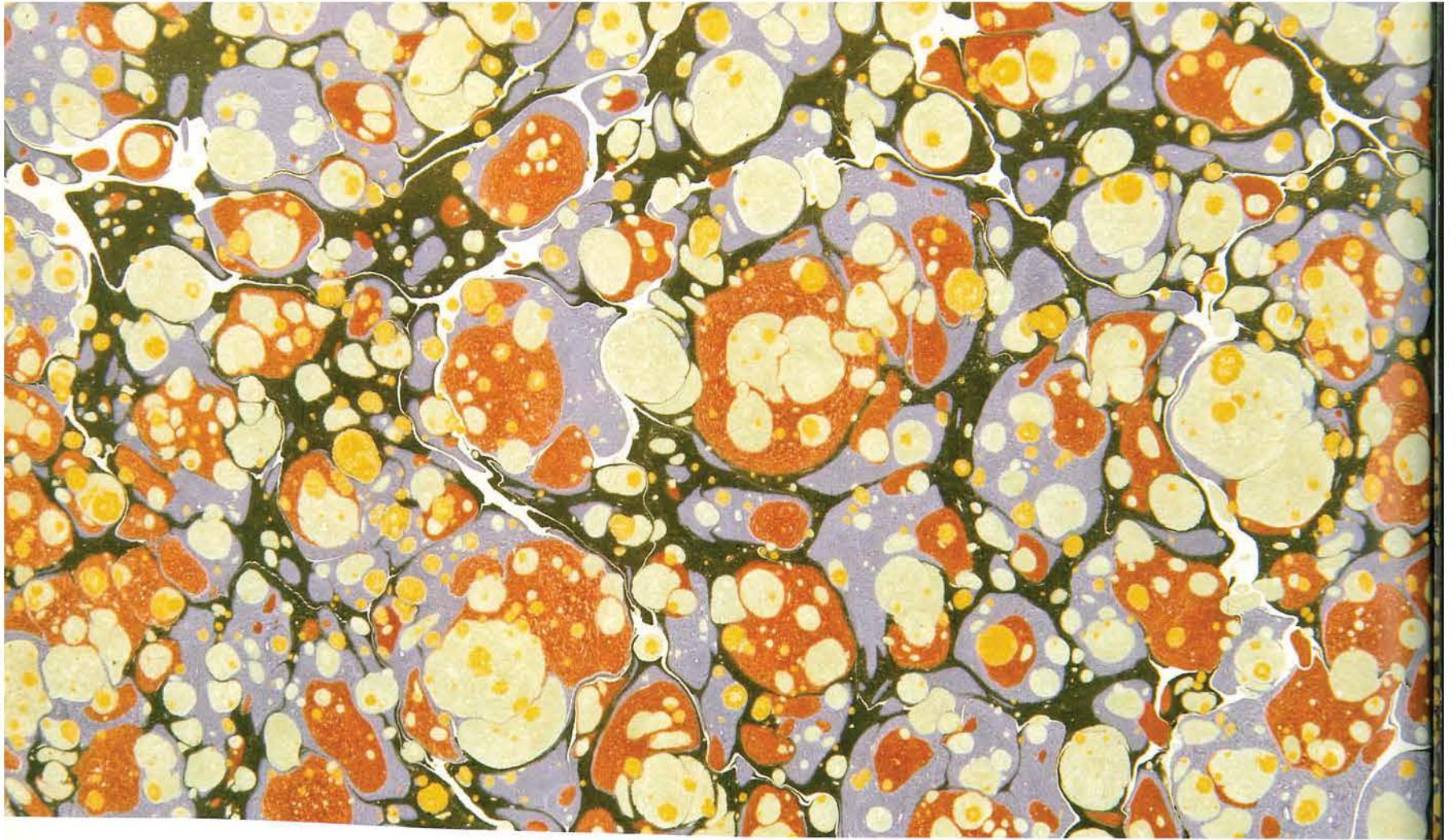
serpilir, daha sonra, hiçbir desen yapılmadan olduğu gibi kâğıda aktarılır. Damlaların büyüklük ve küçüklük sıraları, boyaların içine katılan bazı katkı maddeleri (neft gibi), battal ebrunun değişik türlerini oluşturur.

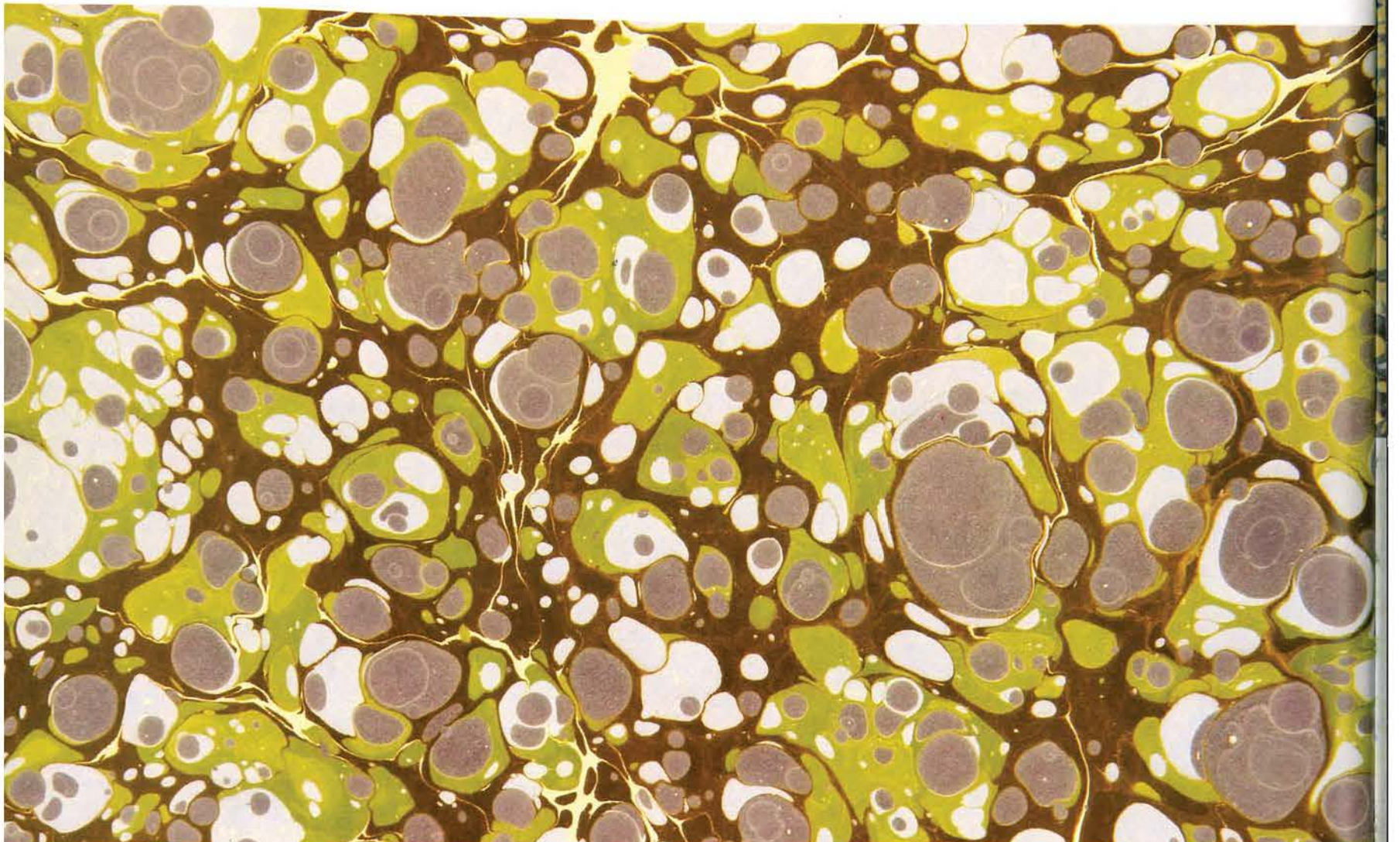

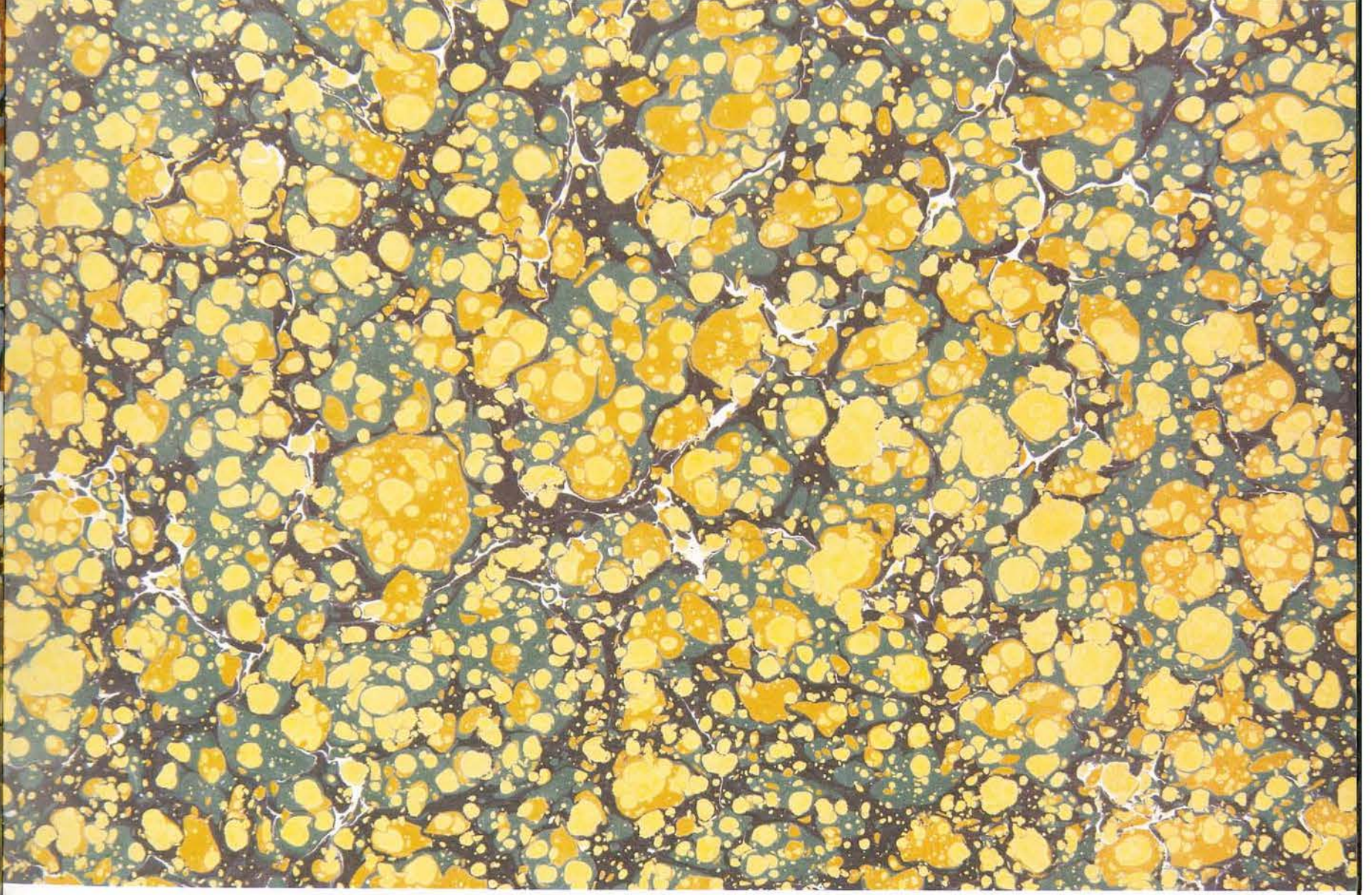
Zemin Battal

Zemin Battal

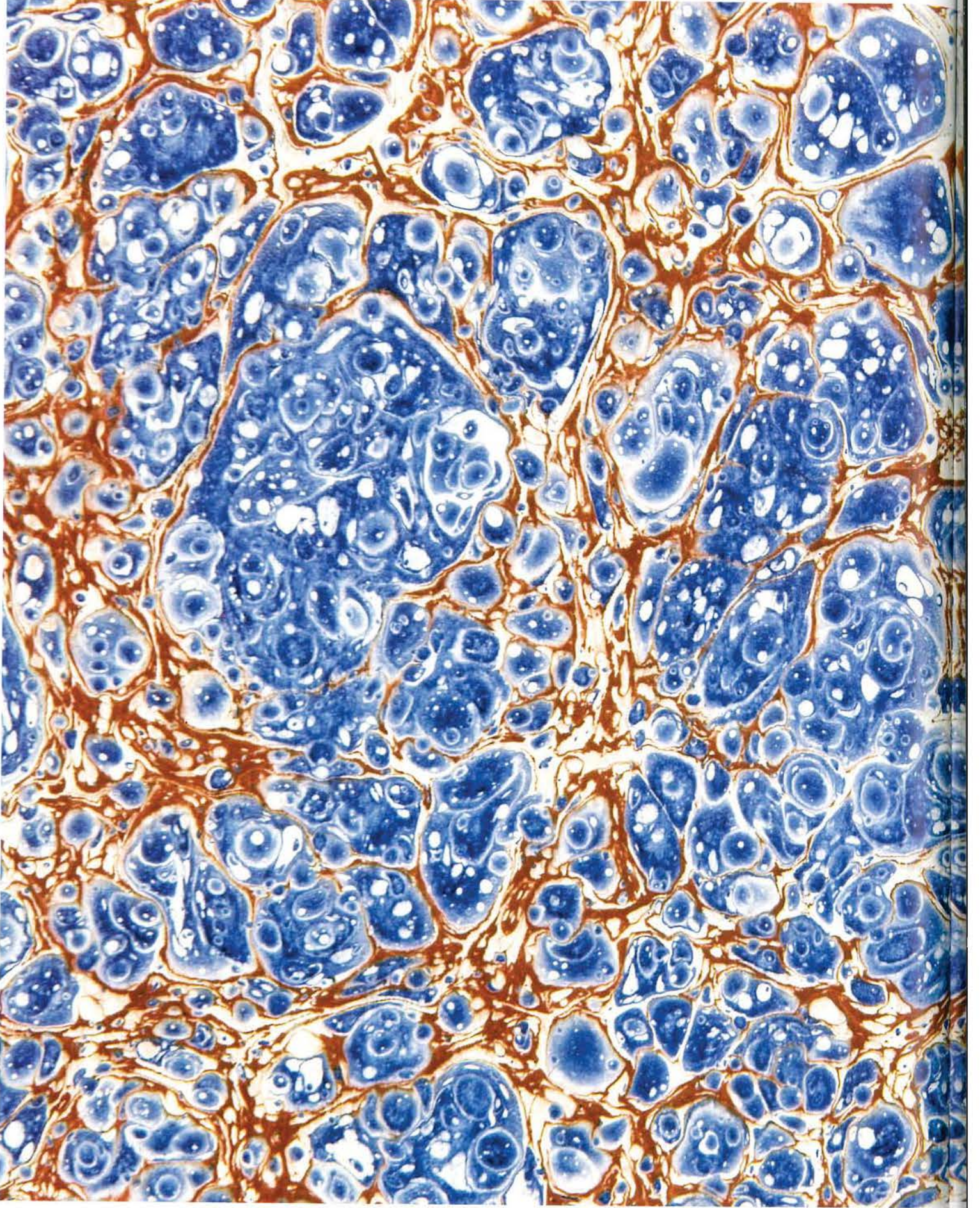

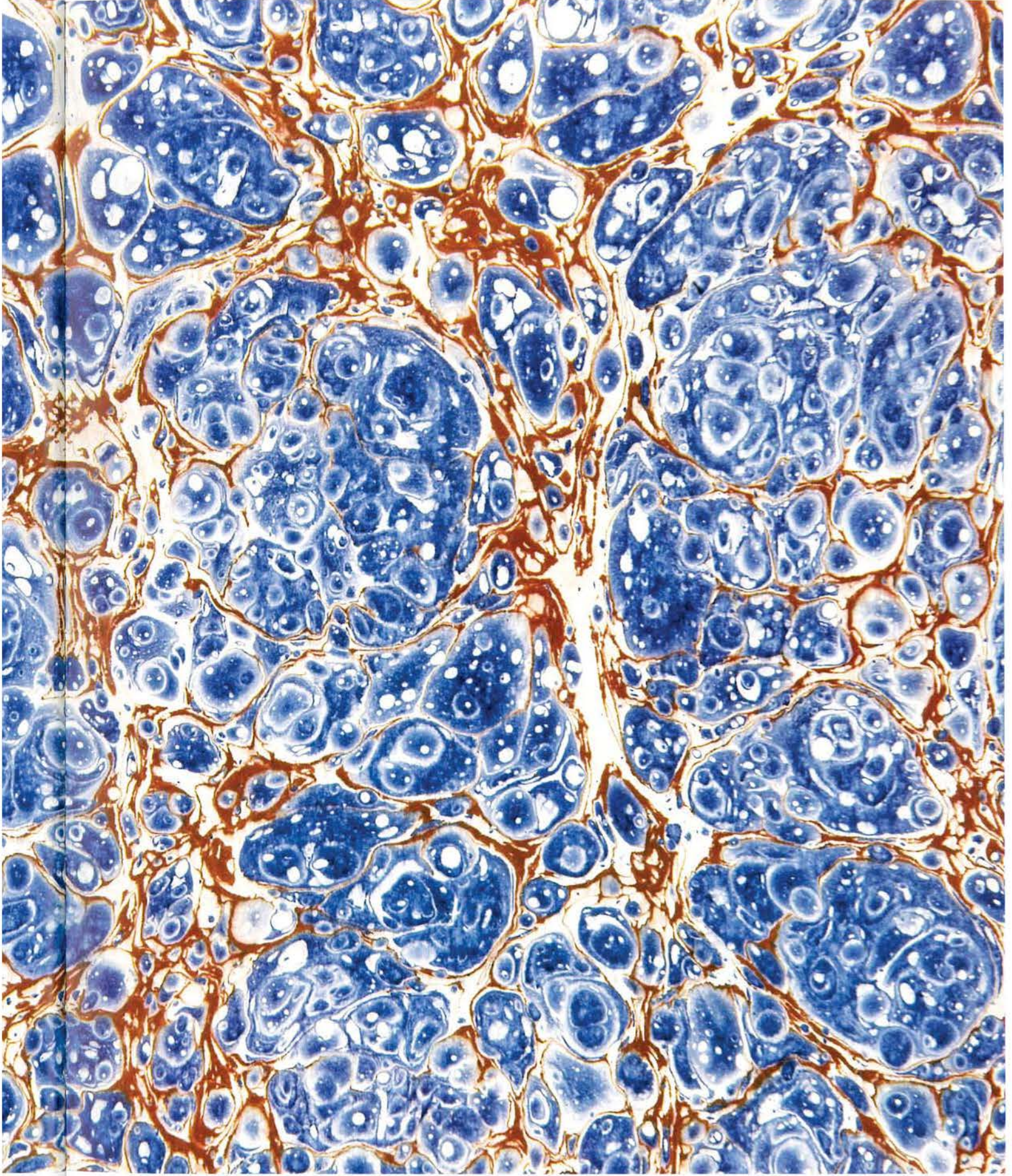
Tarz-1 Kadîm

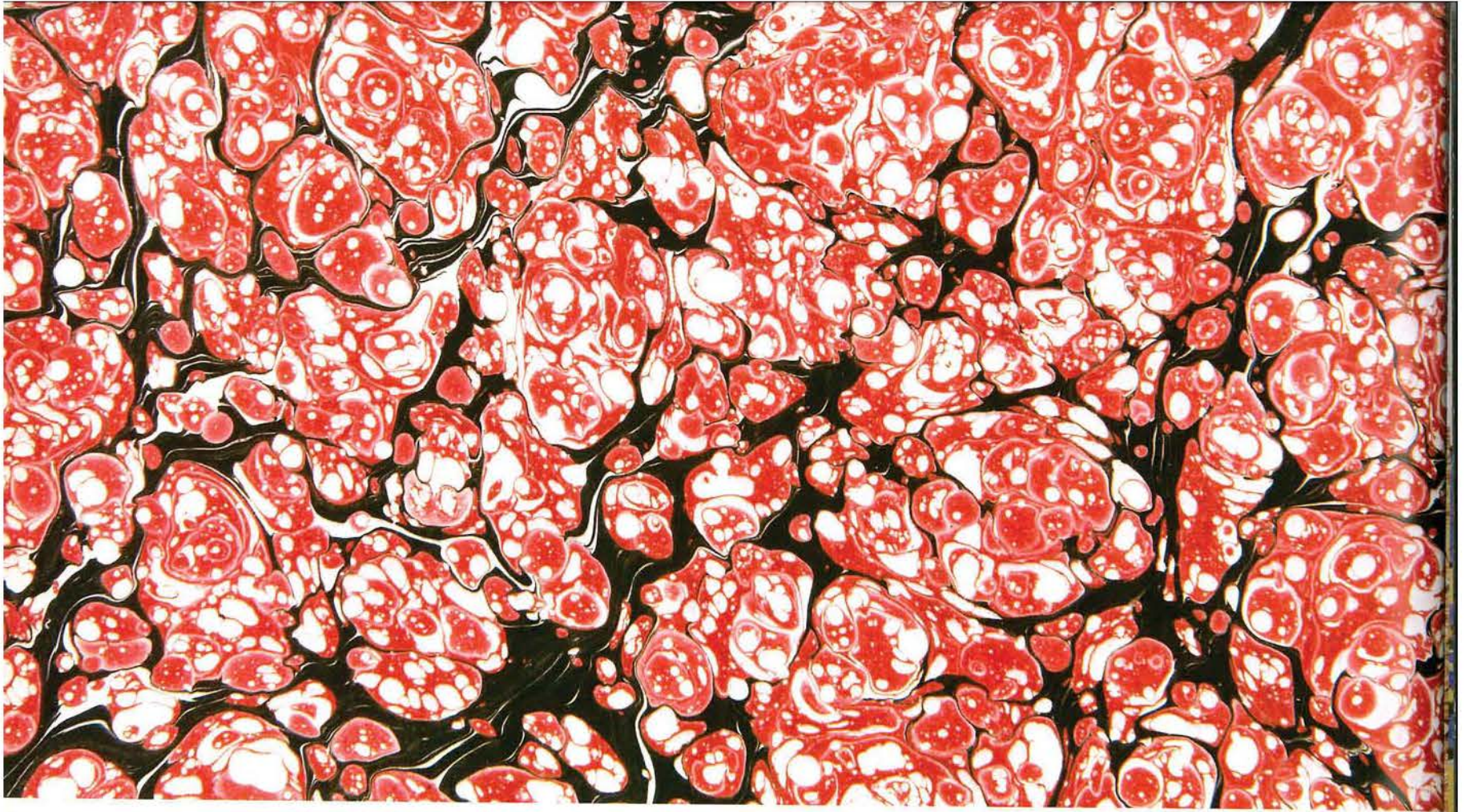

Neftli Battal

Birkaç damla neft (yağ içeren çözücüler, tercihen çam terebentini) katılmış boya serpilerek elde edilir. Hareli görünüm verir.

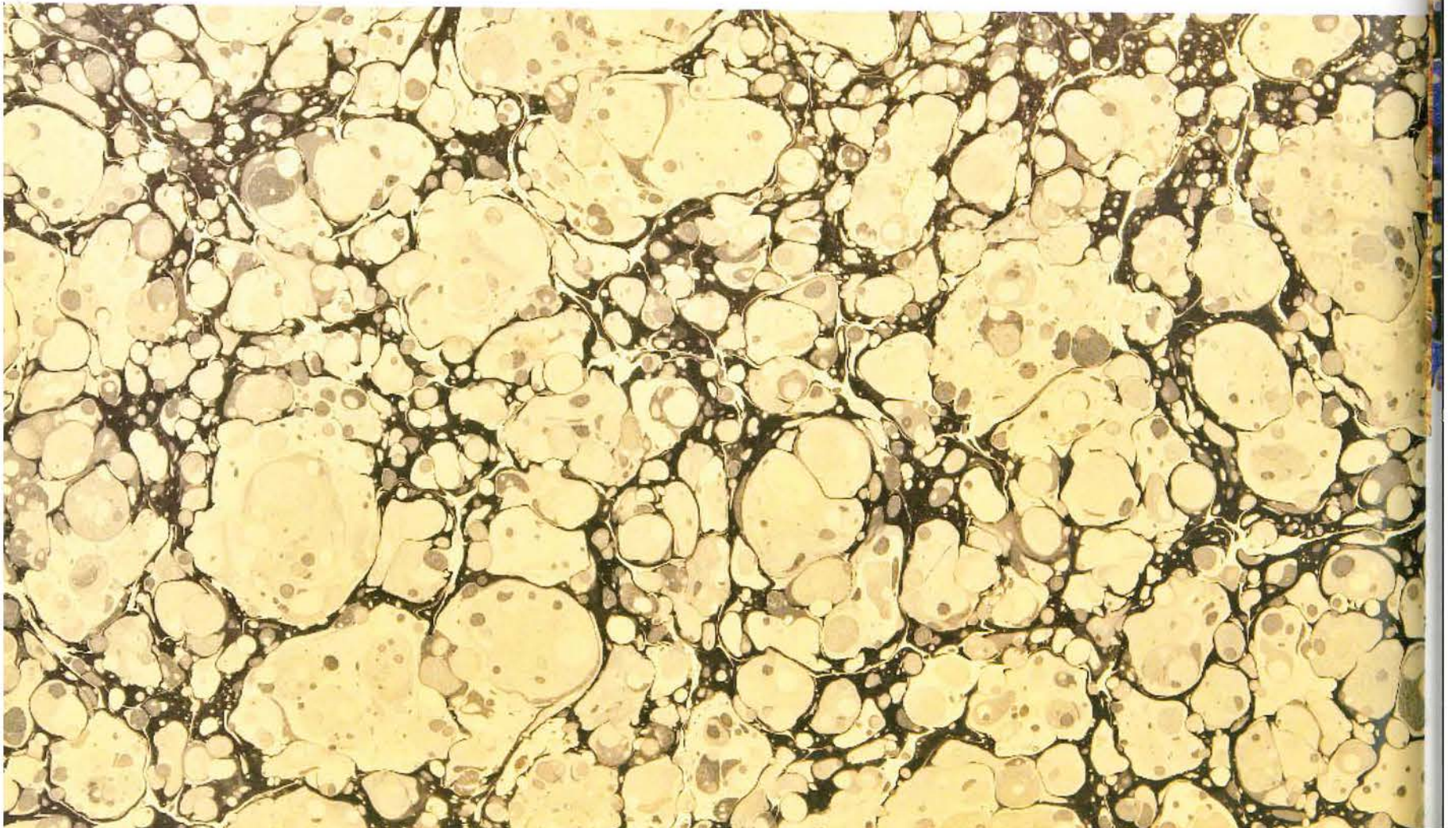

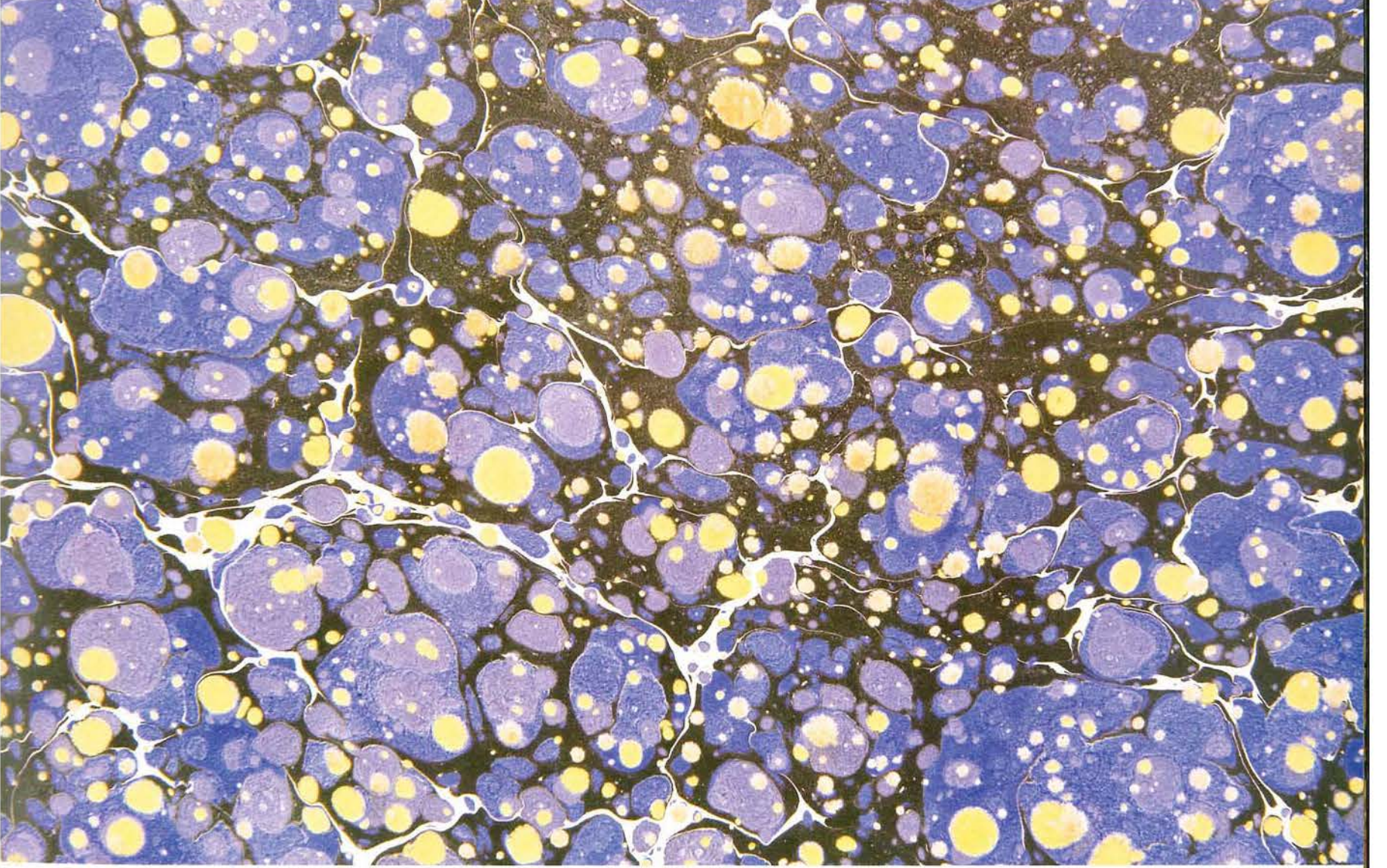

Neftli Battal

Somaki Battal

Serpmeli Battal

Gel-Git Ebrusu

Battal zemin atıldıktan sonra, bir biz yardımıyla teknenin kenarlarına paralel olarak desenin çizilmesi ile oluşur. Bu çizgi aralıkları istenilen genişlikte olabilir. Kalın uçlu bizler geniş alanı etkileyeceğinden paralellerin arası

daha geniş, ince uçlu bizle de paralellerin arası daha dar olabilir. Bu paraleller zıt yönlerde de birkaç defa tekrarlanabilir. Bu işlem için özel hazırlanmış tarak da kullanılabilir. Gel-git hareketi çapraz olarak da yapılabilir.

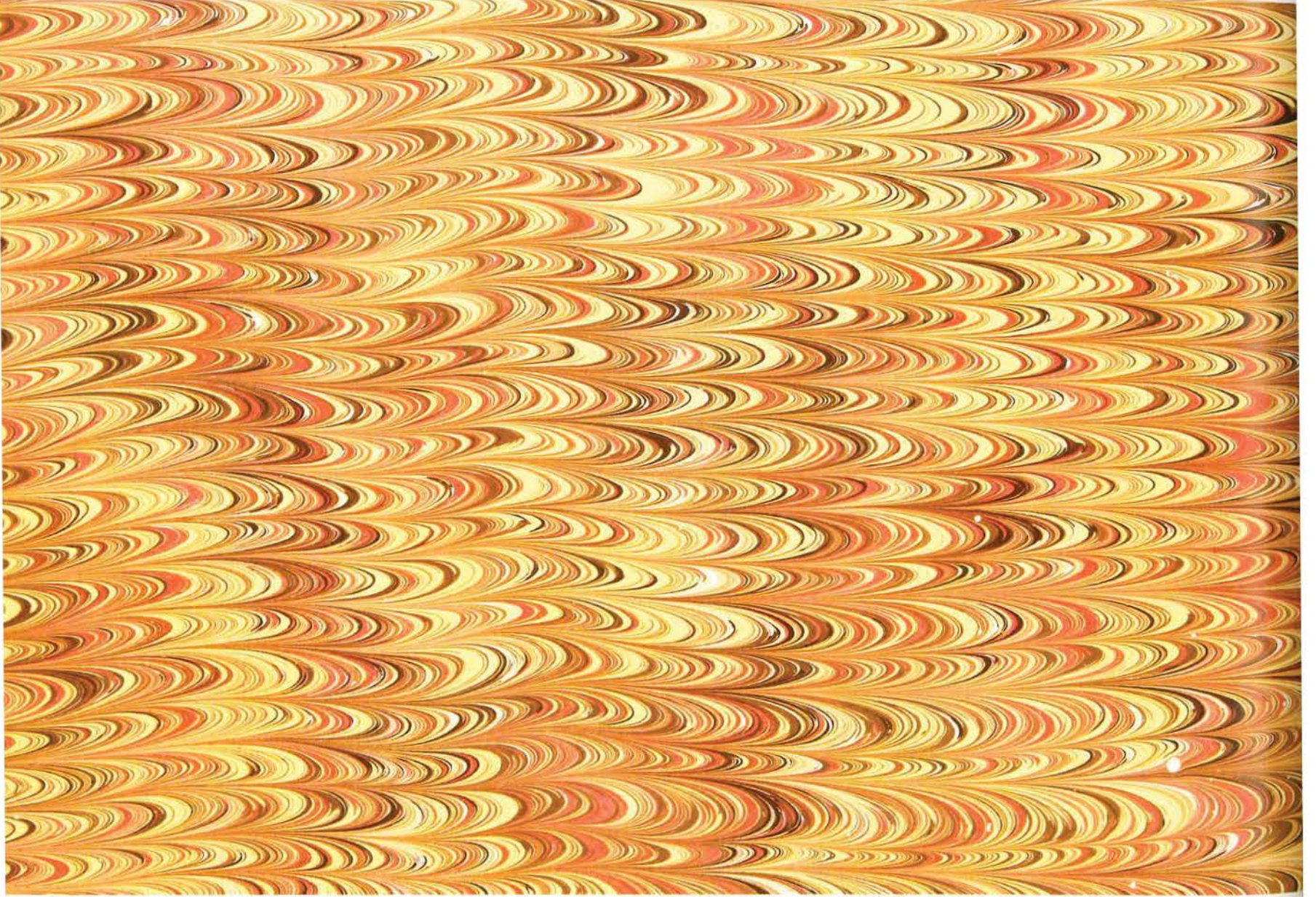
Şal Ebrusu

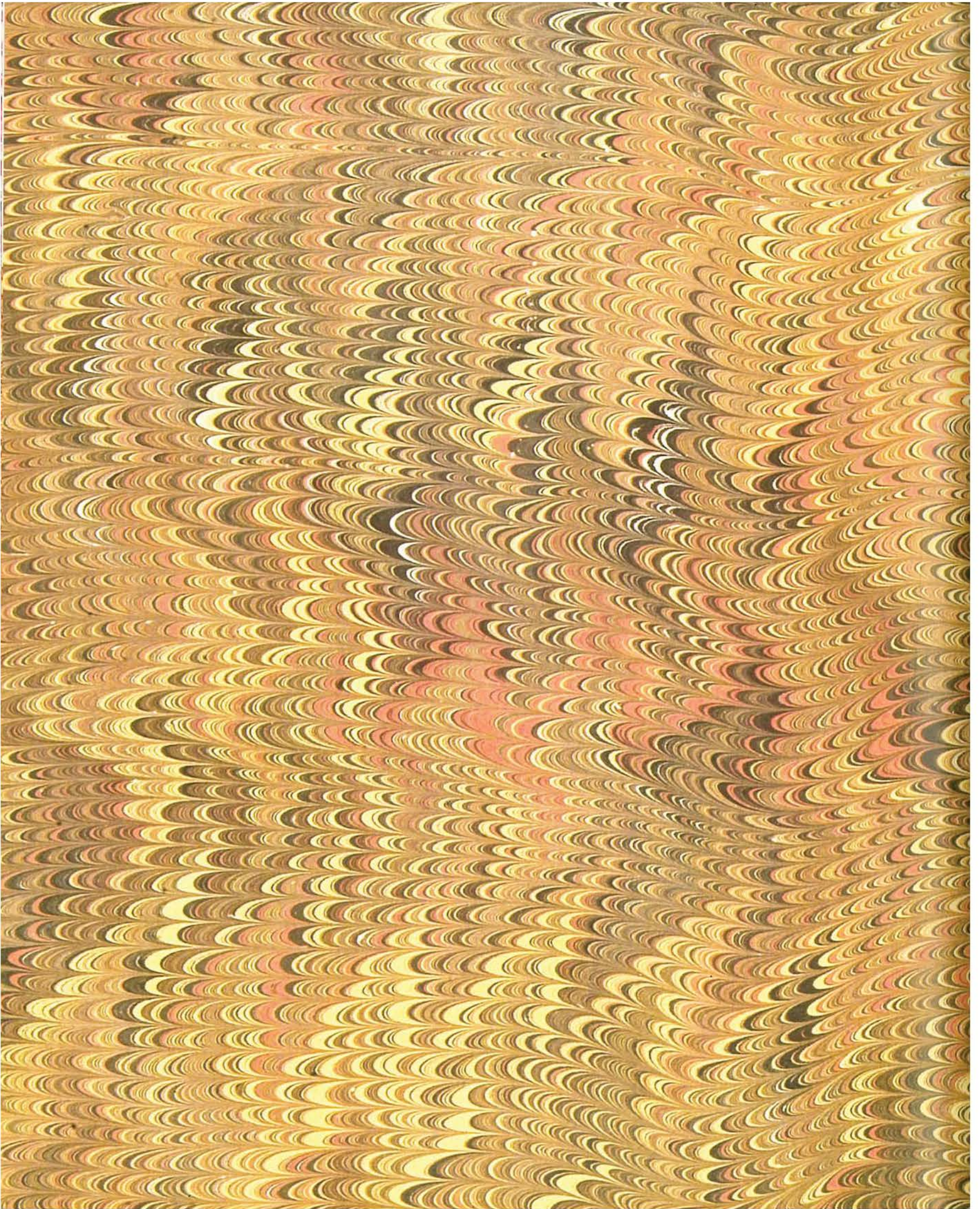
Taraklı Ebru

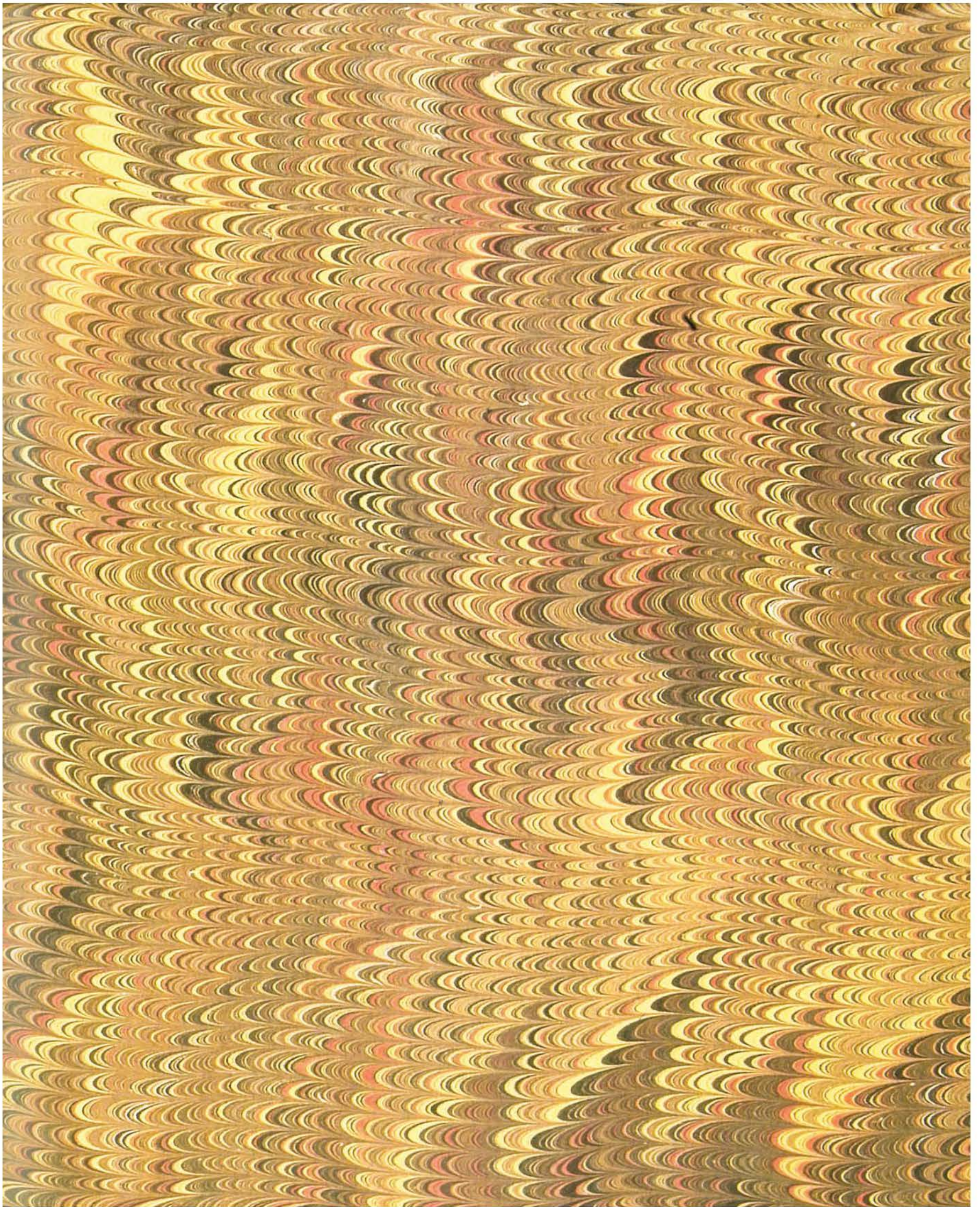
Battaldan sonra ya da genellikle gel-git deseninin üzerine taraklar yardımı ile yapılan desen türüdür. Tarakla, gel-git deseninin aksi yönünde, yüzeydeki desen taranır. Bu taraklar düz çekilebileceği gibi "S" hareketleri verilerek de çekilebilir.

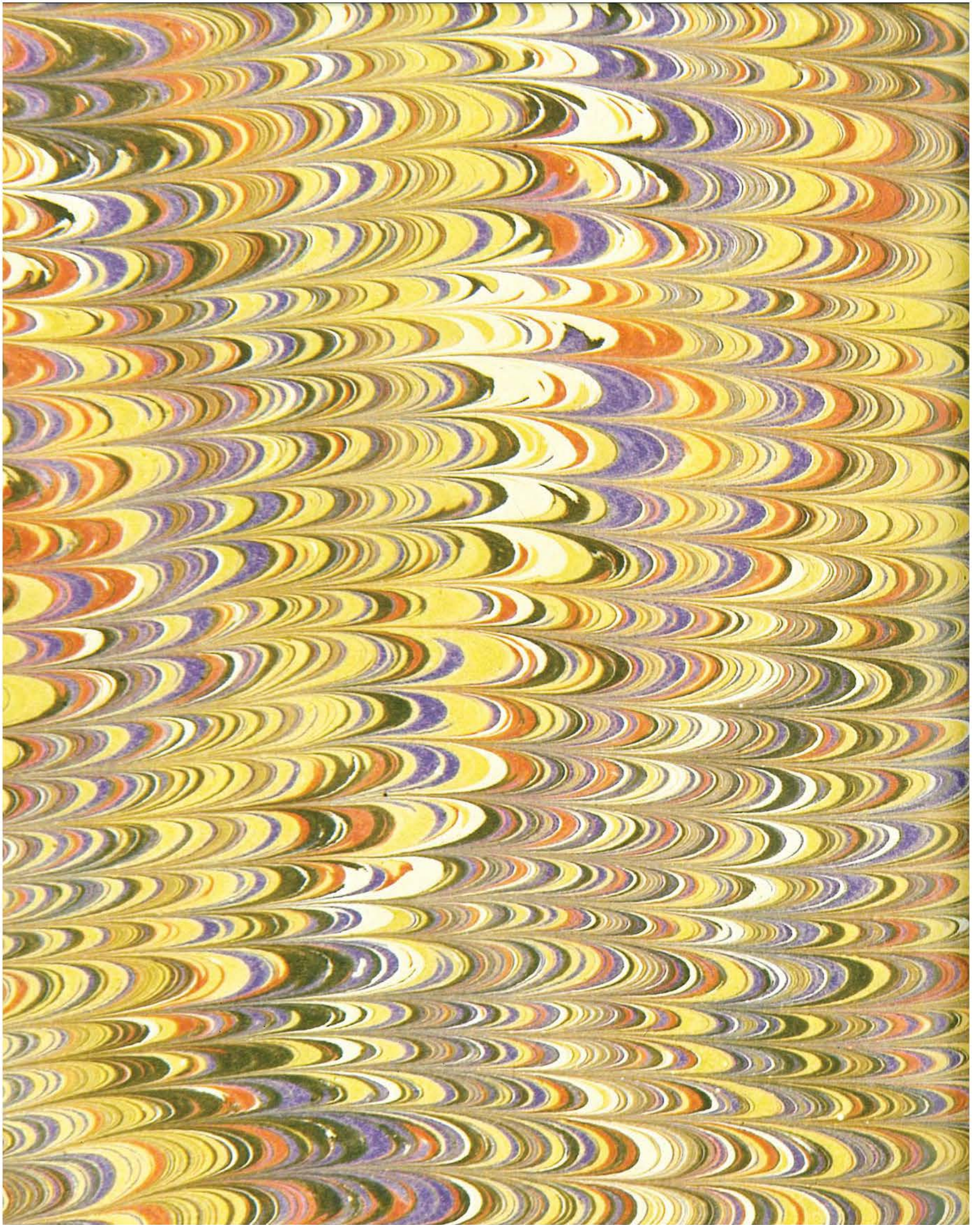
Taraklar yardımı ile çok değişik ve güzel görünümlü ebrular yapılabilir. Bu tarz, Avrupa'da ciltçiler tarafından çok kullanılmıştır. En sevilen desenlerden biri de istiridye kabuğunu andıran veya tavus kuşu kuyruğuna benzetilen desen türüdür.

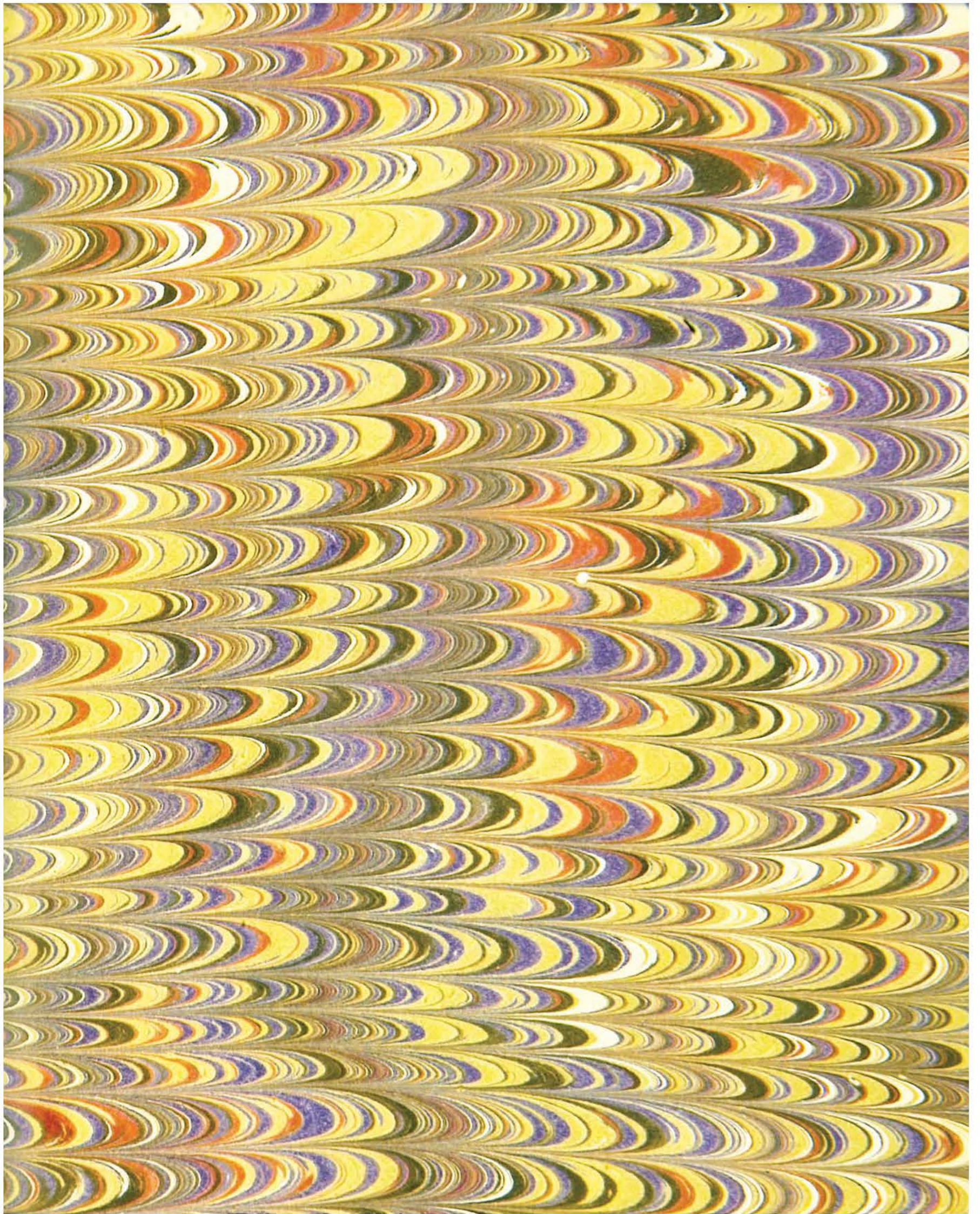

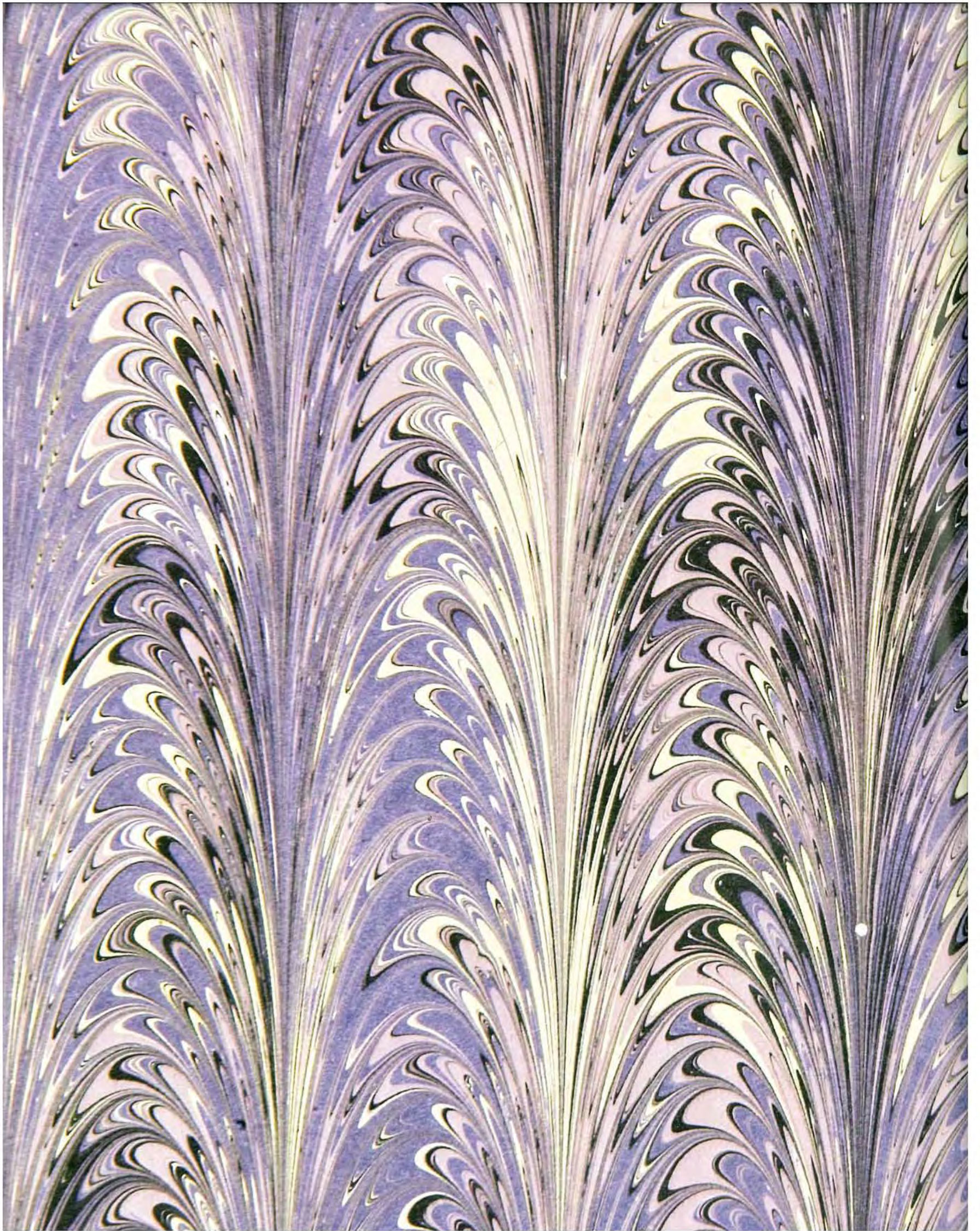

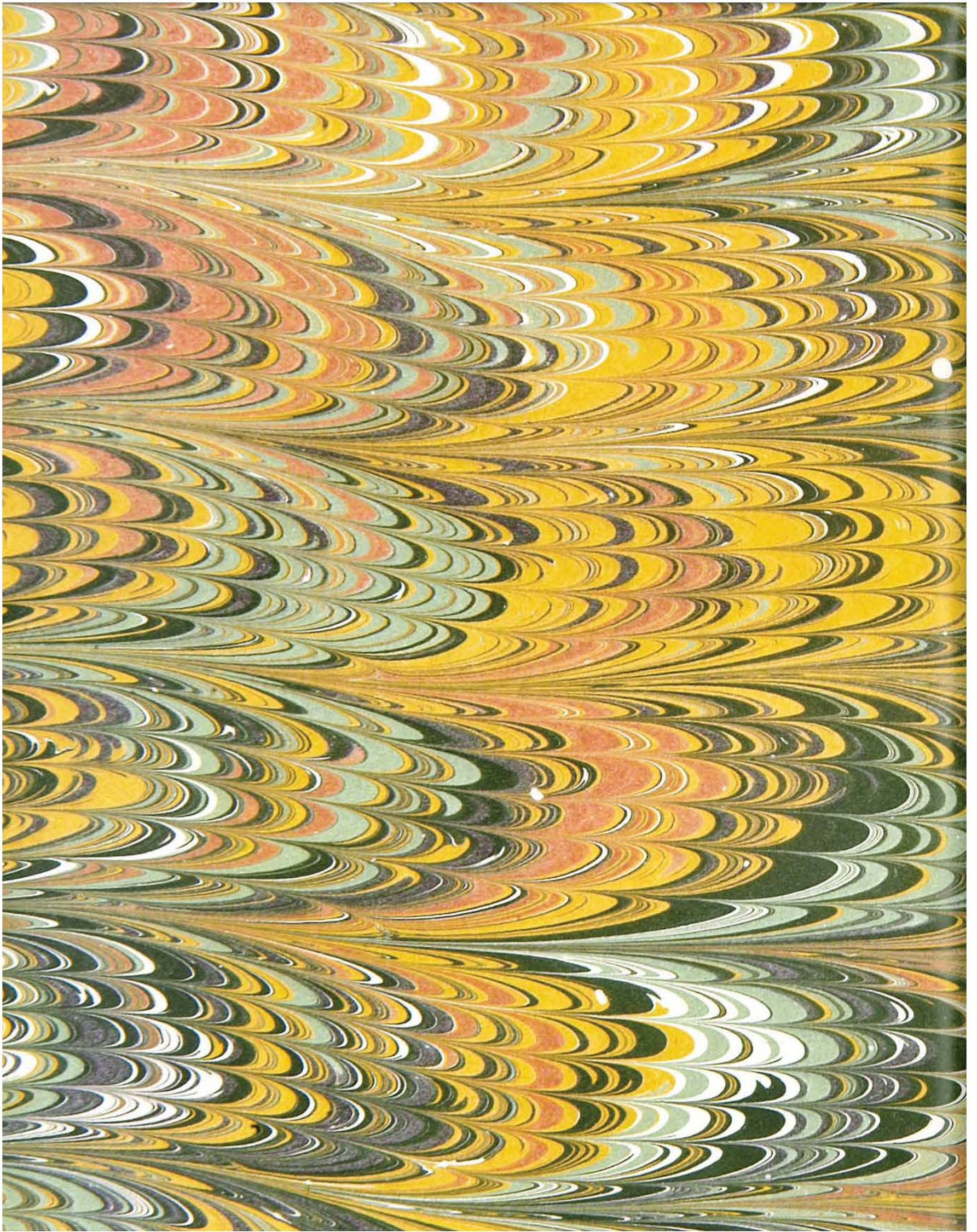

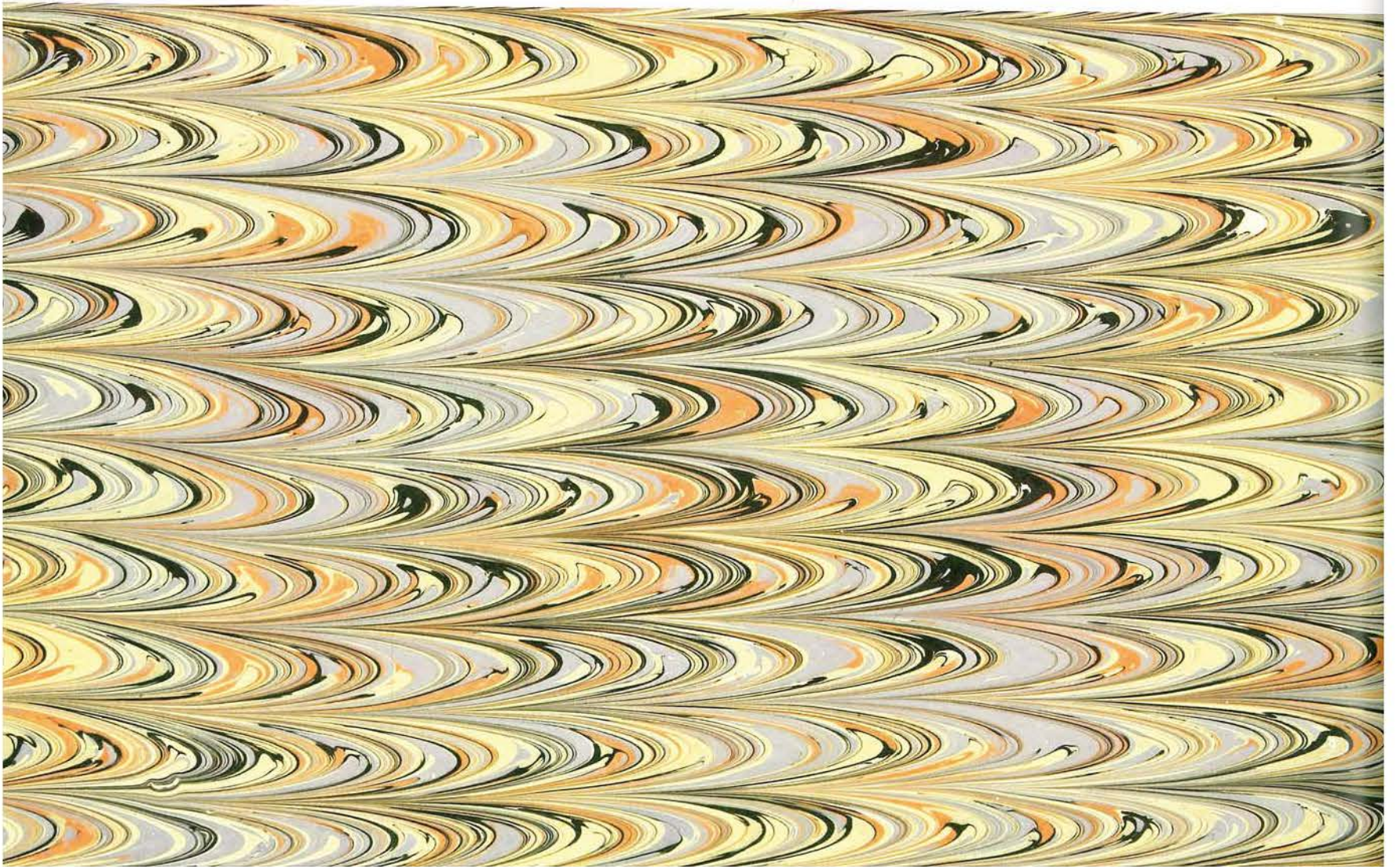

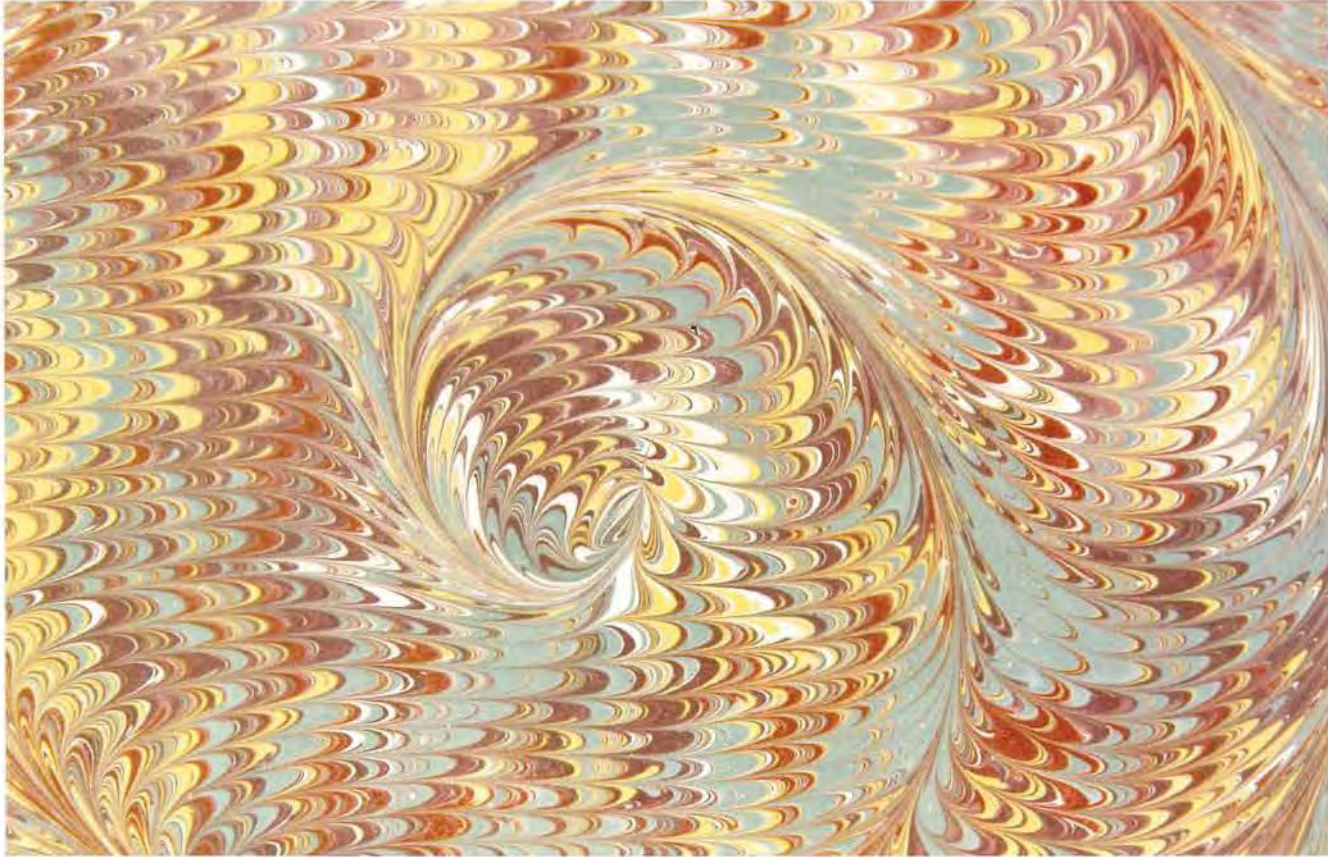

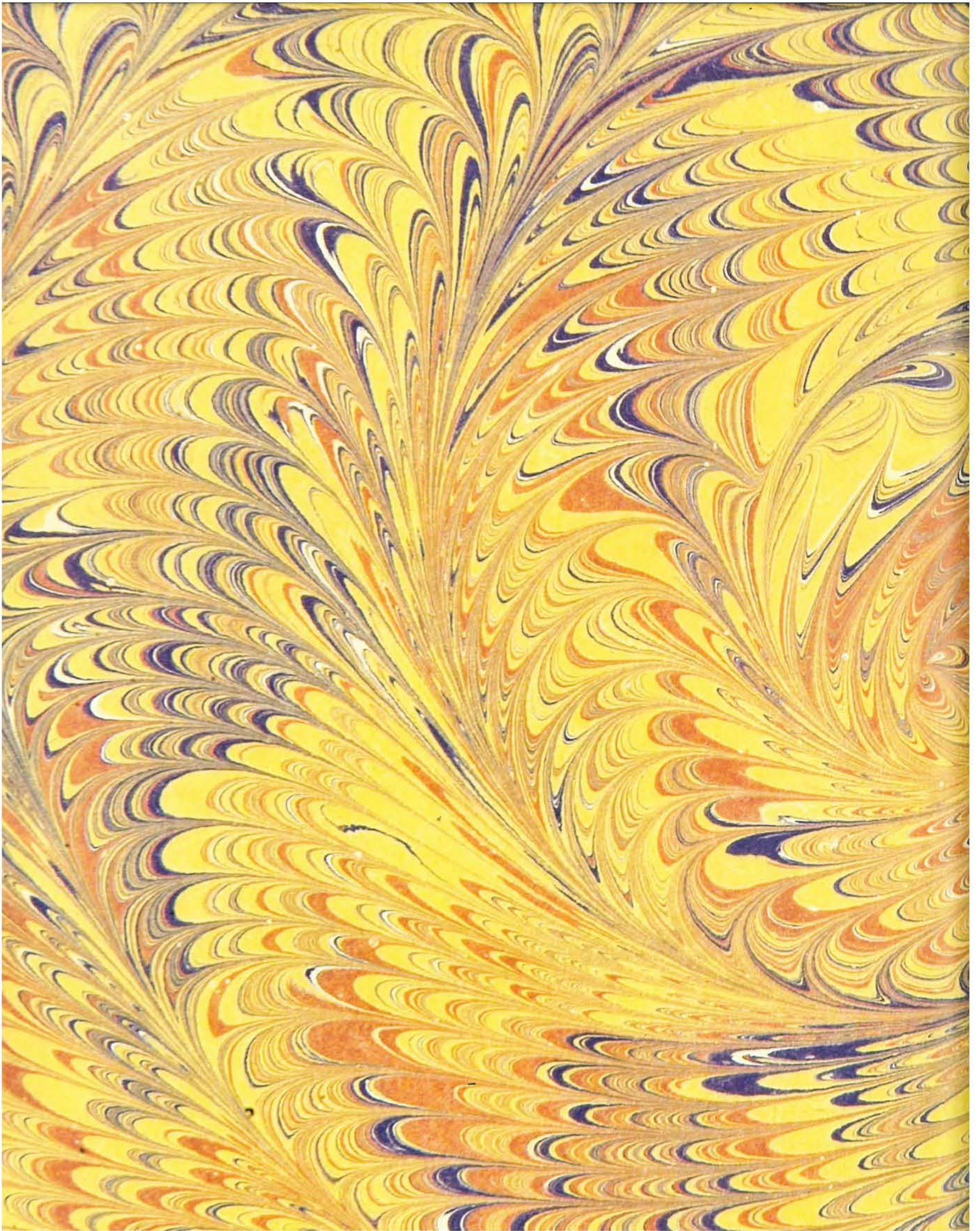
Bülbül Yuvası

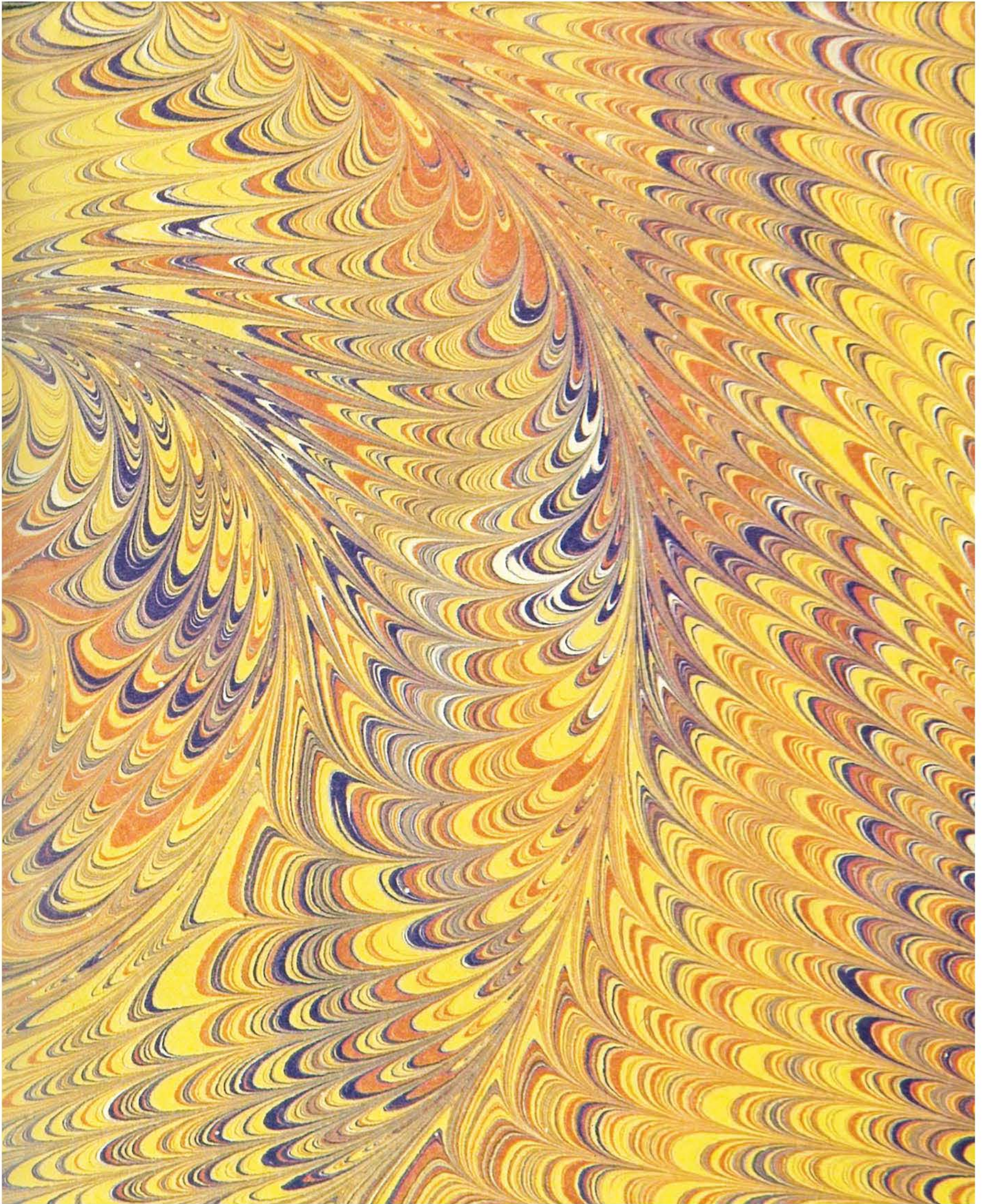
Genellikle küçük taneli battal ebrusu yapıldıktan sonra dıştan başlayıp içe doğru istenilen çapta (genellikle 3-5 cm. çapında) spiraller çizilir. Bu spiraller içten dışa da olabilirler. Ayrıca

gel-git, taraklı gibi desenler üzerine de bülbül yuvası yapılabilir. Bülbül yuvaları; bir biz yardımı ile tek tek yapılır ya da geniş aralıklı kalın uçlu bir tarak ile hatta tüm tekneyi kaplayacak, özel bir tarak yardımı ile bir seferde de yapılabilir.

Bülbül Yuvası Detay

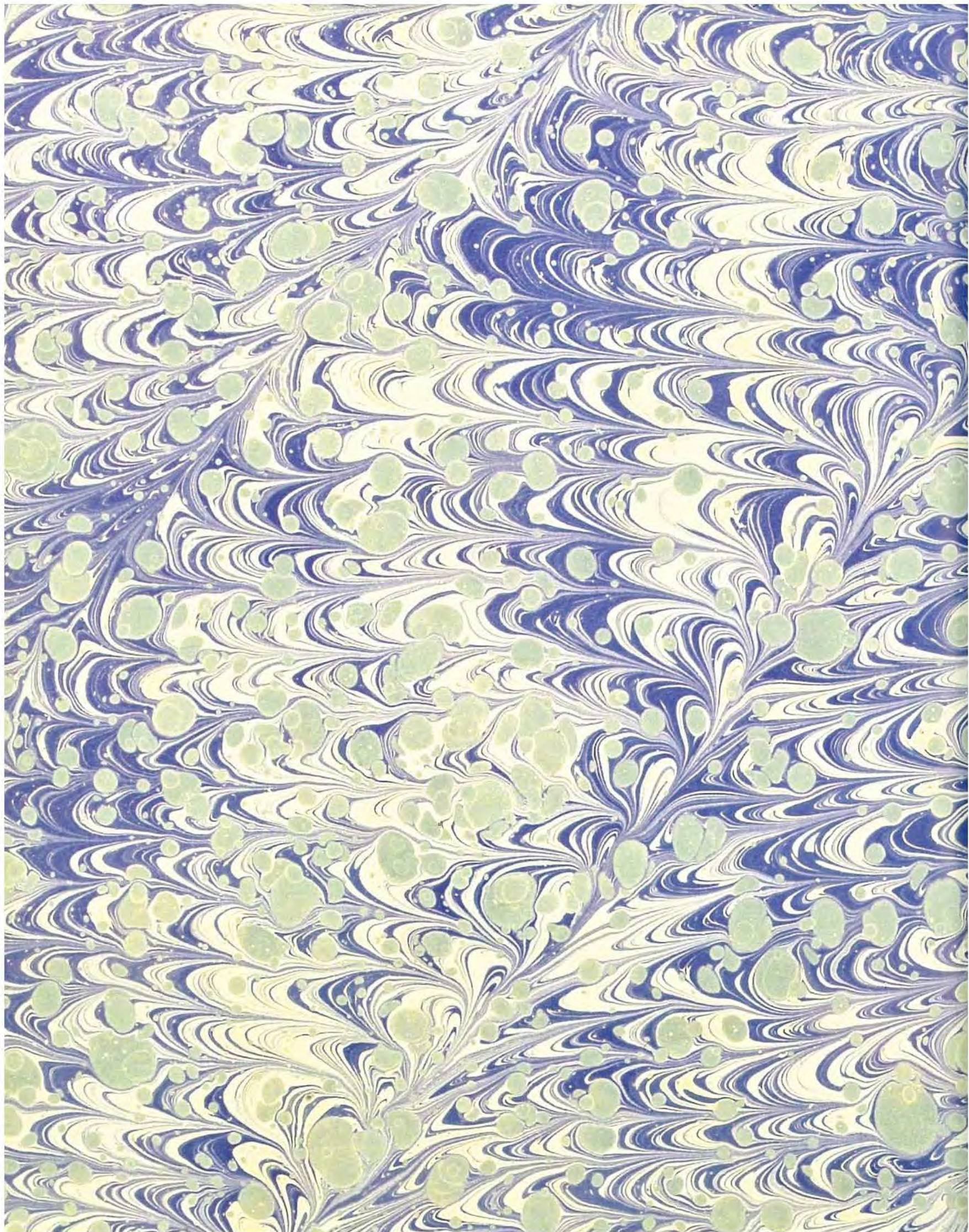
Serpmeli Ebru

İstenilen desen yapıldıktan sonra genellikle açık renk ile bir veya birkaç boya daha serpilir.

Gel-git üzerine serpmeli Ebru

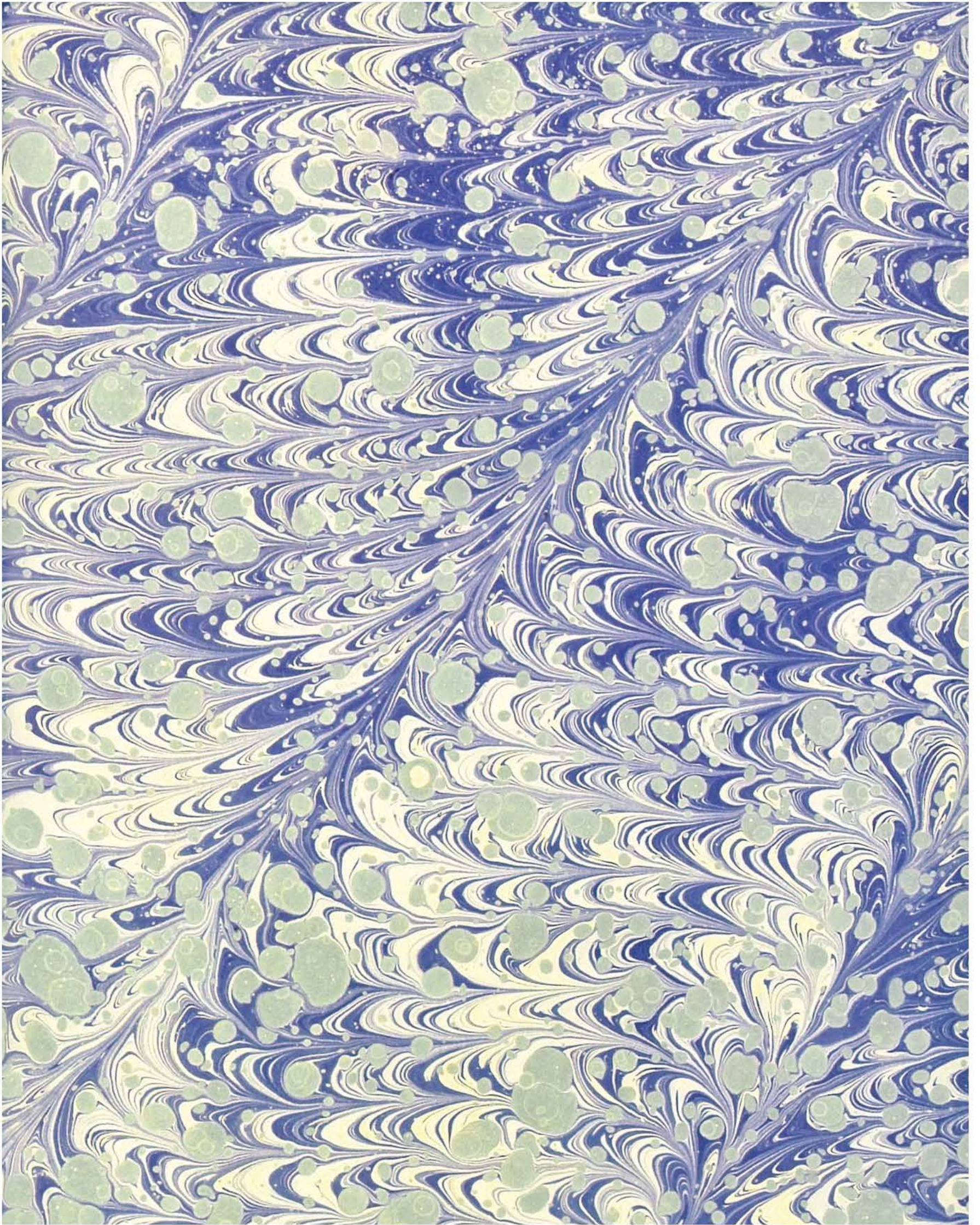

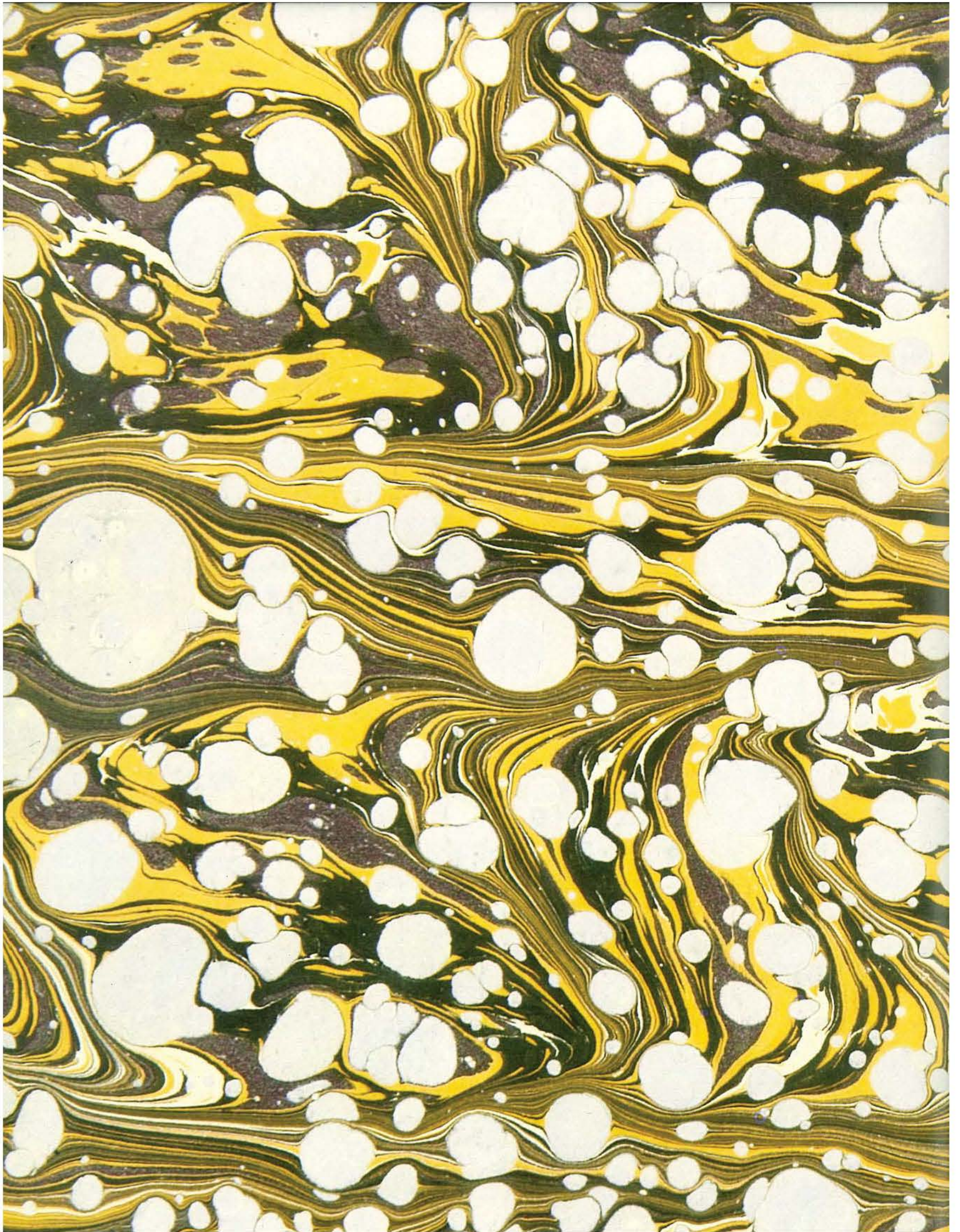

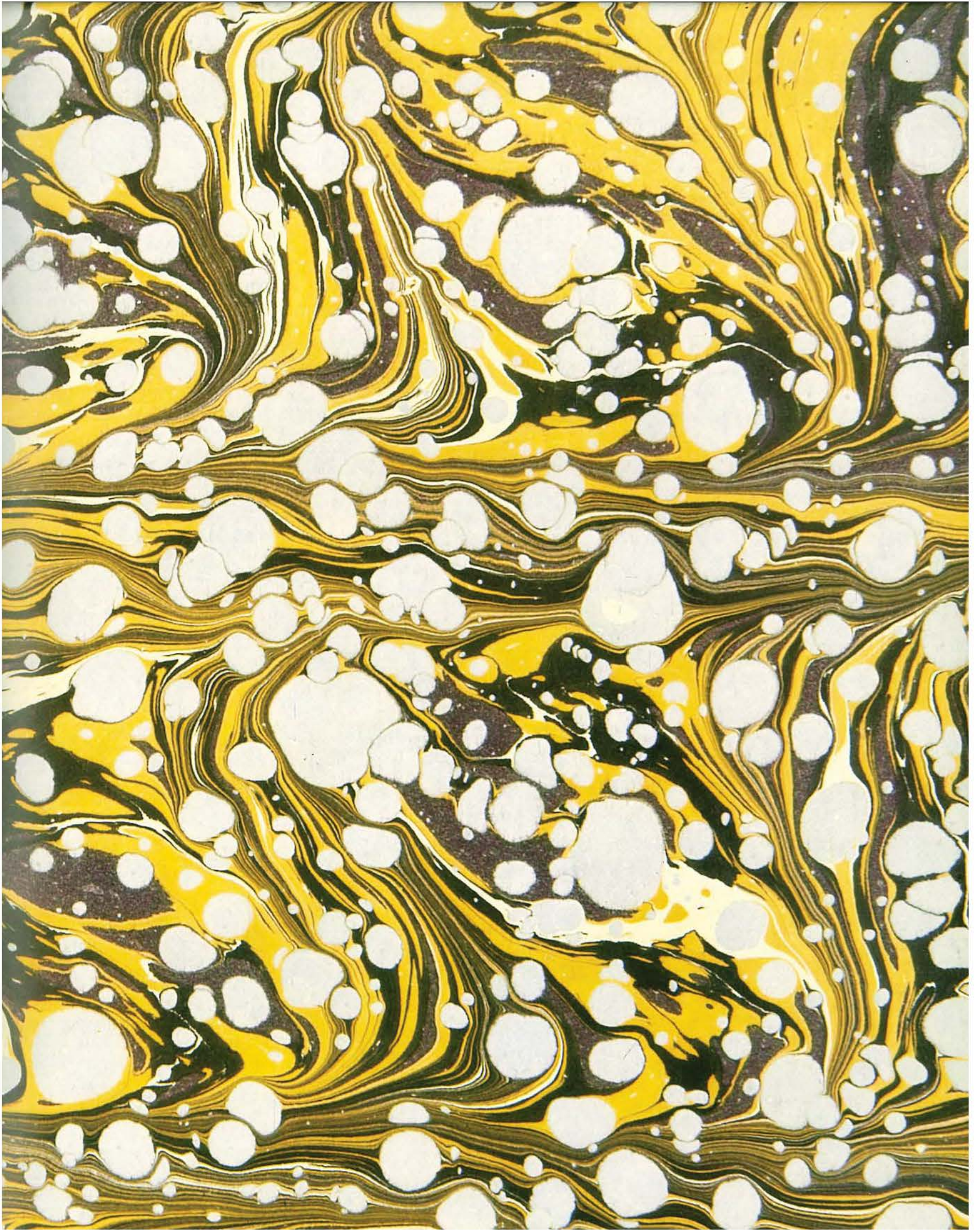

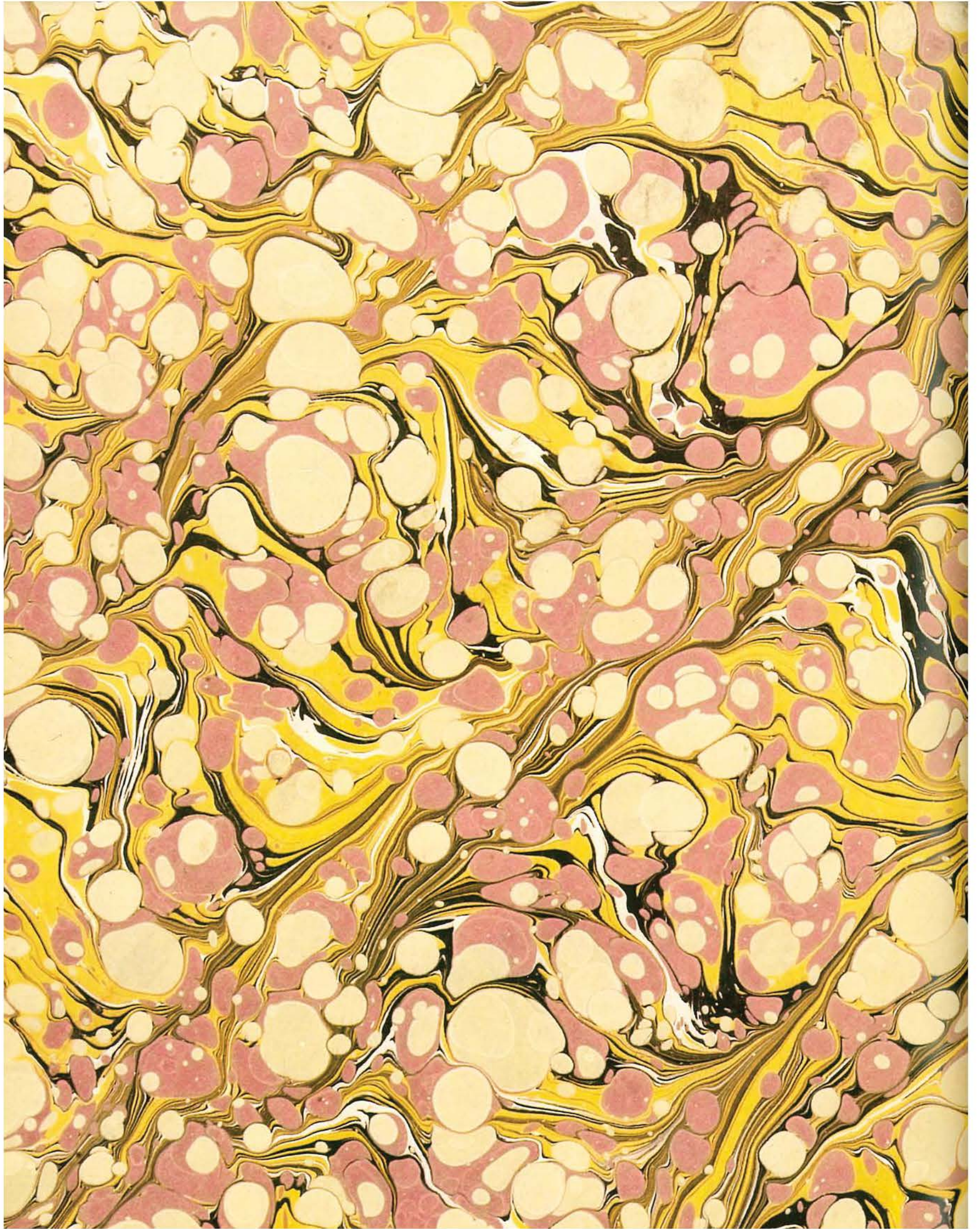

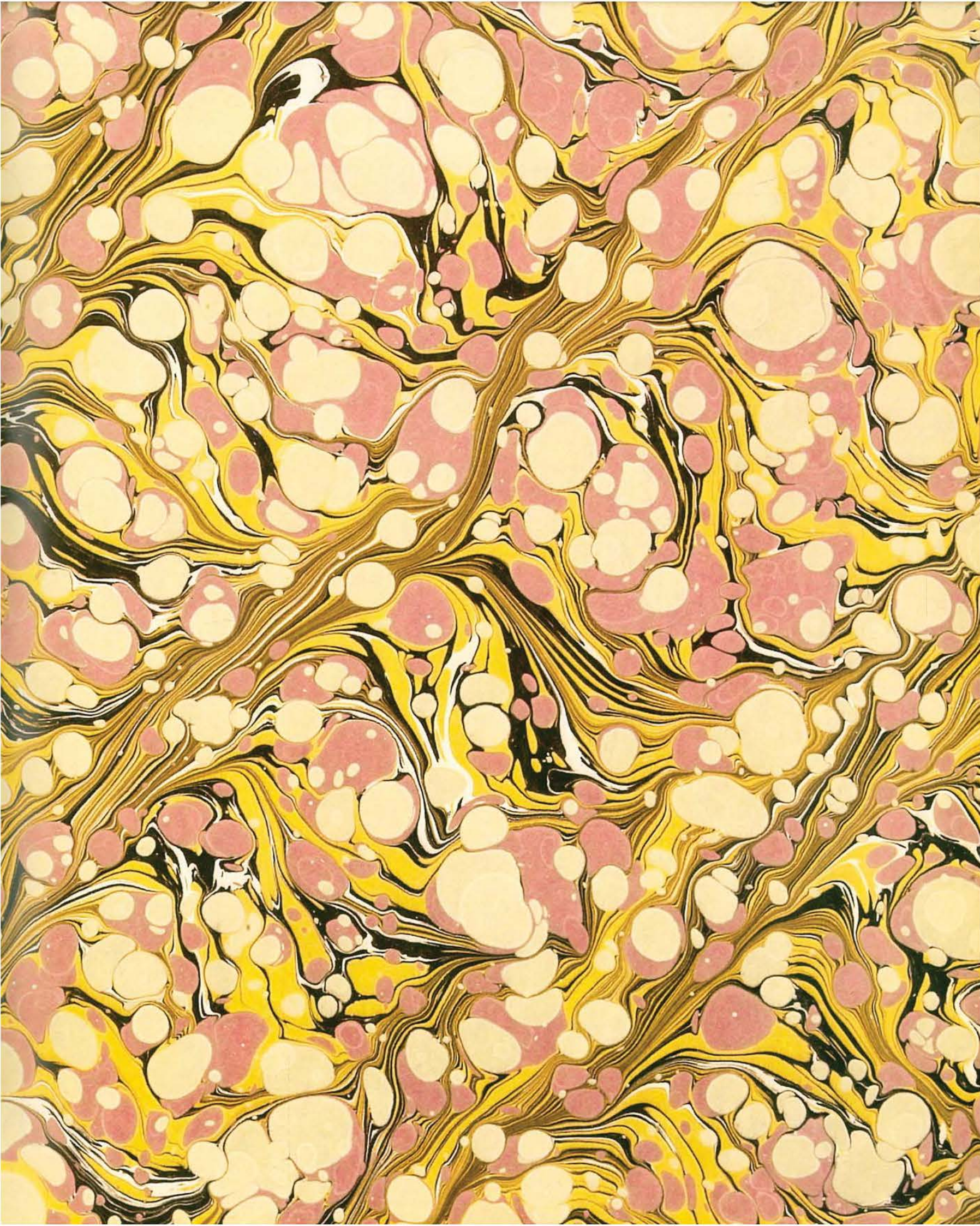

Kumlu-Kılçıklı Ebrular

Kumlu ebruların en güzeli, bitkisel esaslı olan lahor çividi ile elde edilir. Bu boyar madde, yapısı itibariyle astarın üzerinde kendiliğinden

çatlaklar oluşturur. Hattatların pervaz veya cetvel olarak çokça kullandıkları bir desendir. Bunu elde etmek için teknenin ortasına lahor çividi damlatılmaya başlanır. Bu işleme, teknenin

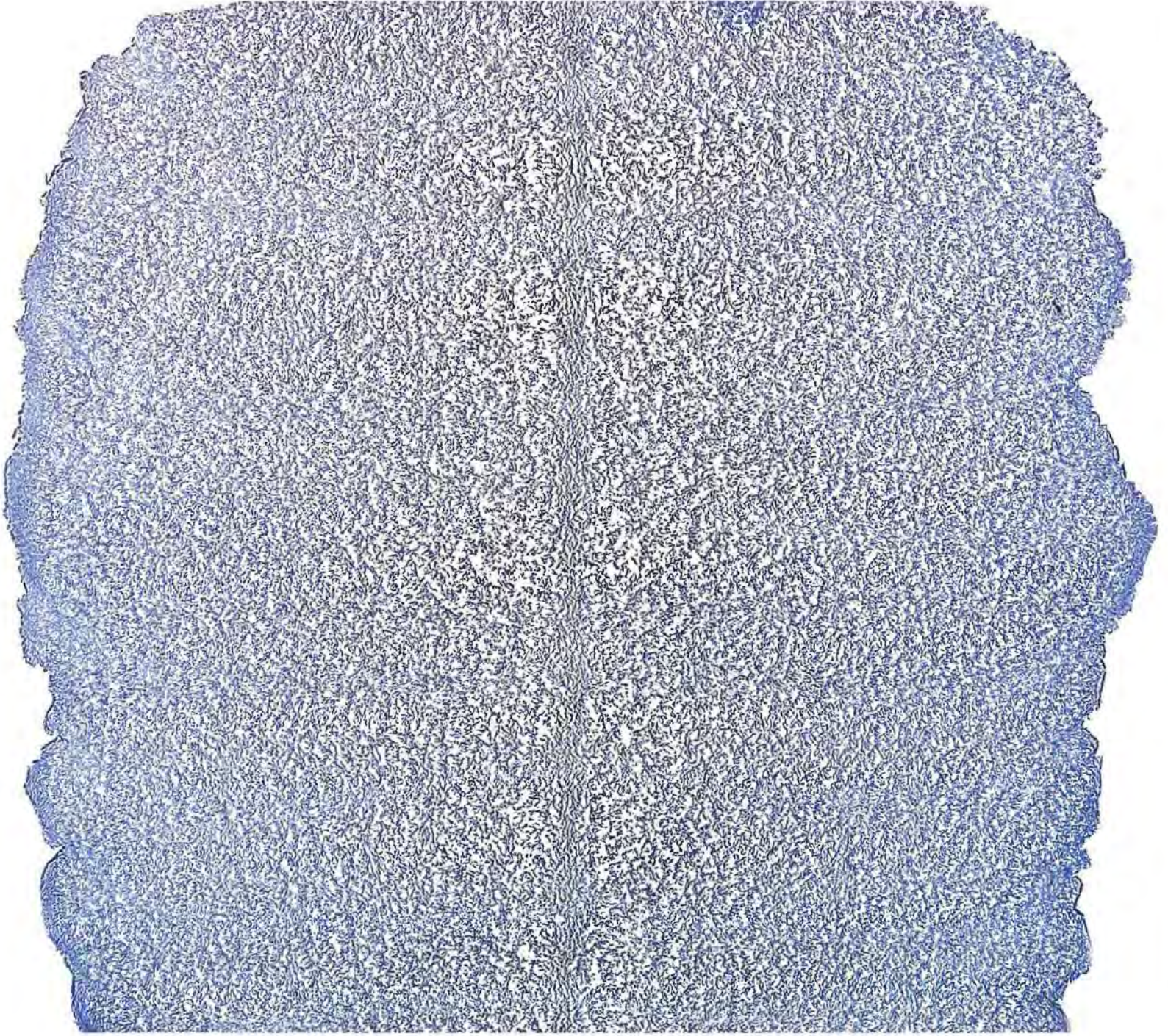

bütün yüzü kaplanıncaya kadar devam edilir. Birbirini iterek sıkışan boya, çatlamağa başlar. Aynı işlem, teknenin bir kenarının ortasından diğere bir kenarının ortasına kadar, yavaş yavaş

damlatılarak da yapılabilir. Eğer daha fazla çatlamağı isteniyorsa hiçbir müdahale yapılmadan bir süre bekletilir.

Cilt ve miklep ebru kumlu kılçıklı lahor damla, hatip devri klasik örneklerinden-Süleymaniye Kütühanesi

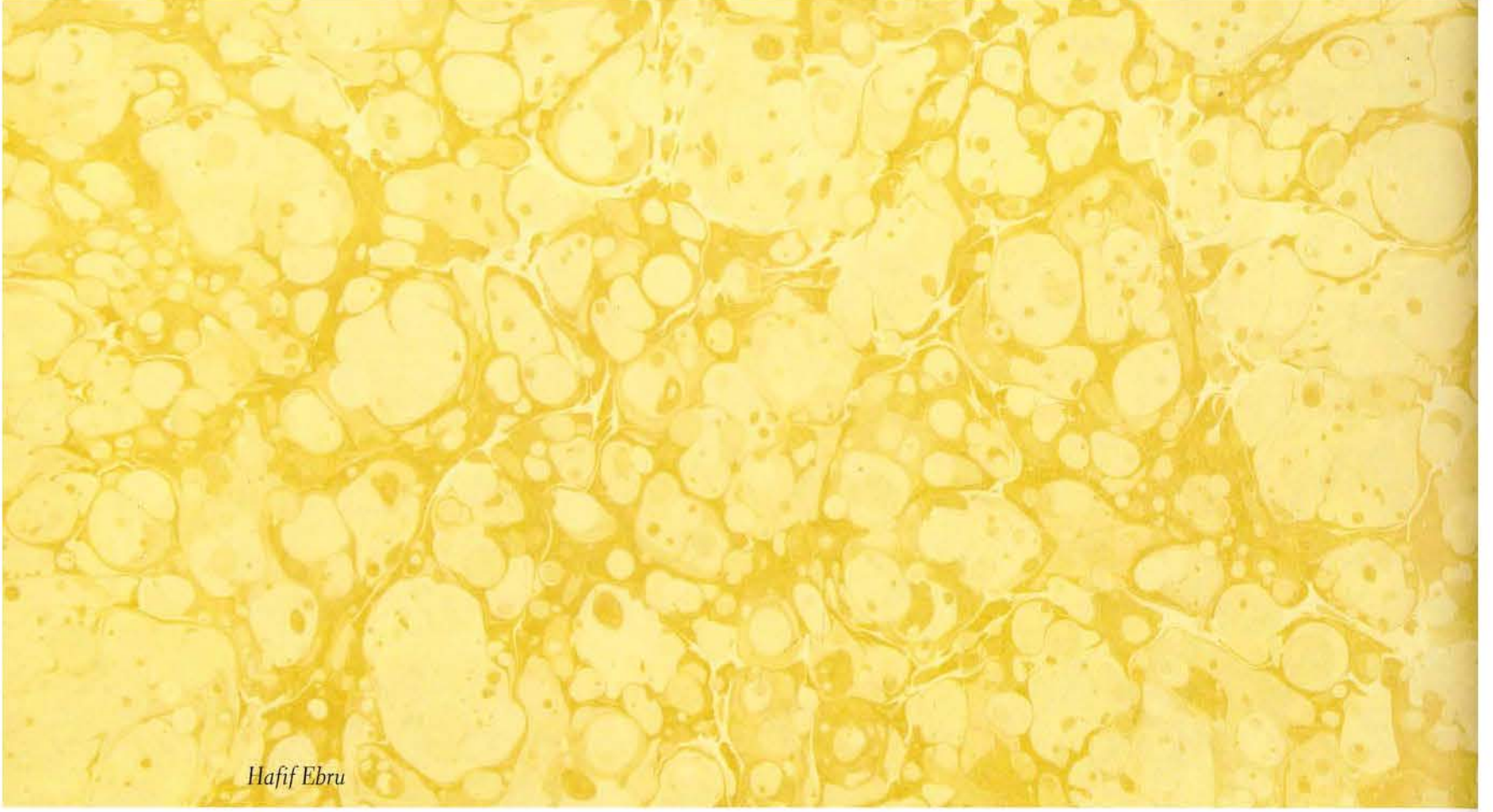

Hafif Ebru

Genellikle üzerine yazı yazmak için hattatlar tarafından tercih edilen, açık renkli ebrulardır. Suyu ve öd miktarı daha fazla olarak hazırlanan boyalar kullanılarak yapılır. Aynı kâğıda iki veya daha çok ebru yapılmak istendiğinde de bu desen kullanılabilir.

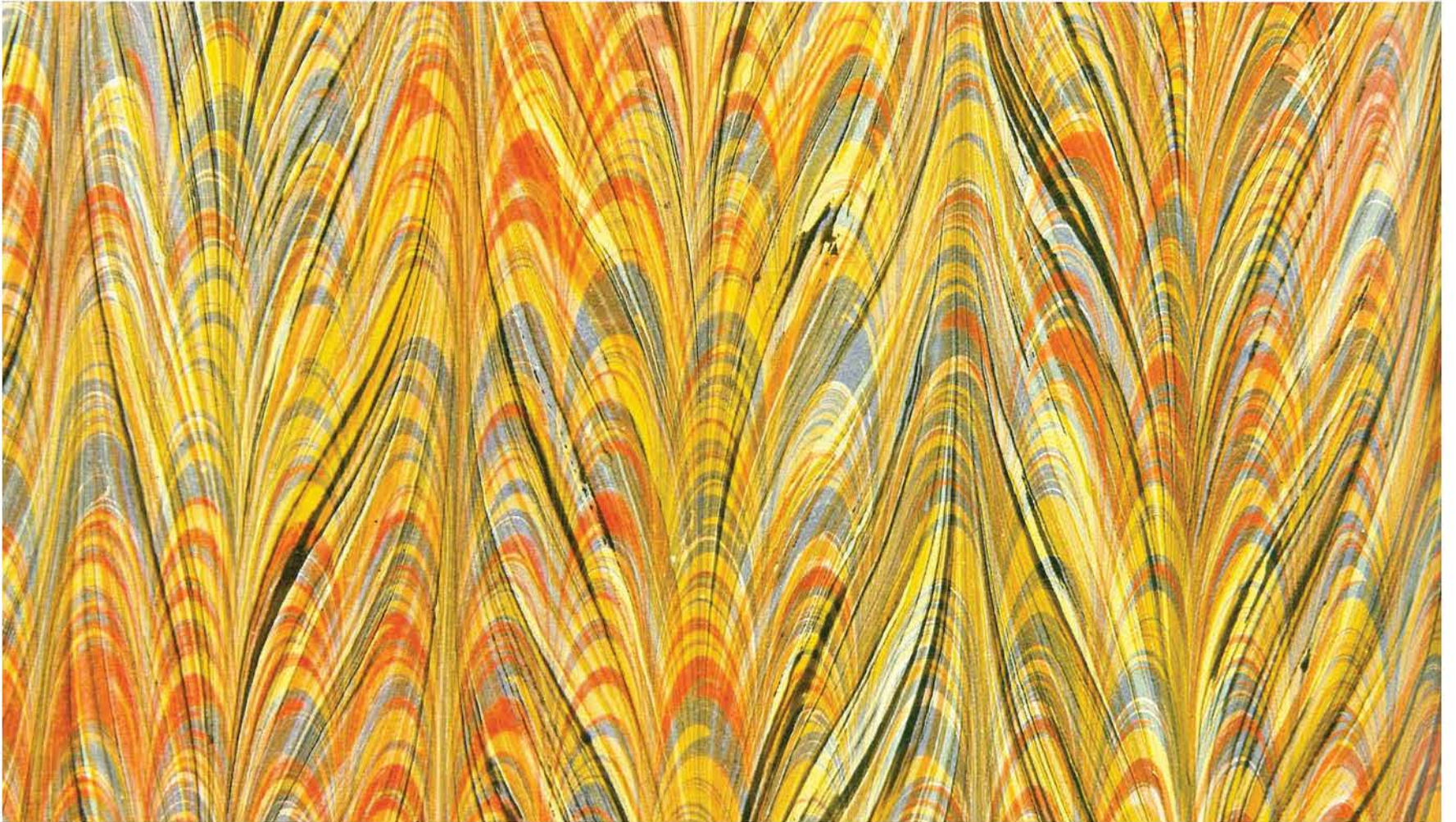

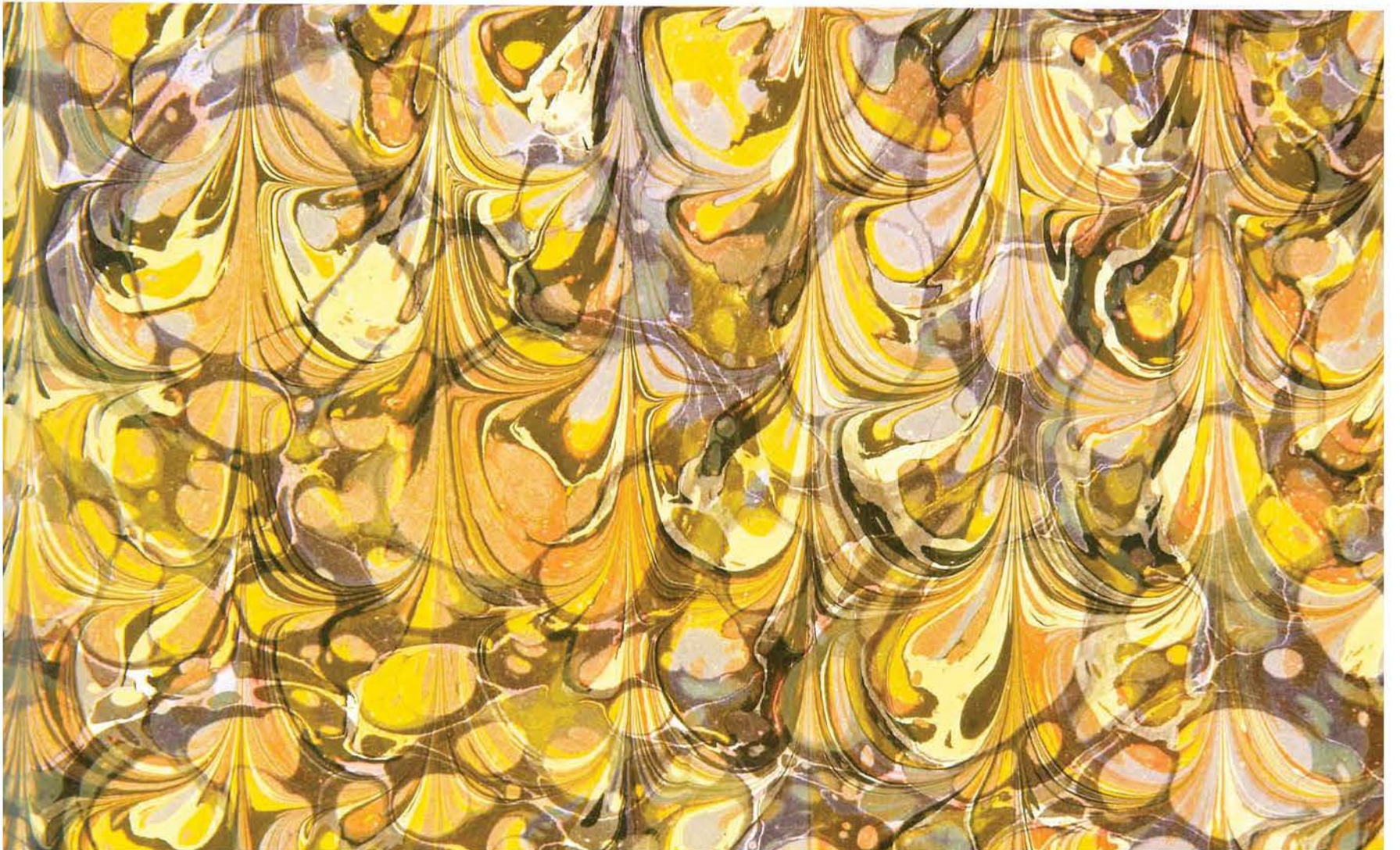

Hafif Ebru

Çift Baskılı Ebrular

Ebrulanmış kâğıtların kuruduktan sonra tekrar başka bir desenle ebrulanmasıyla elde edilir. Gerekğinde ikiden fazla desen aynı kâğıda alınabilir.

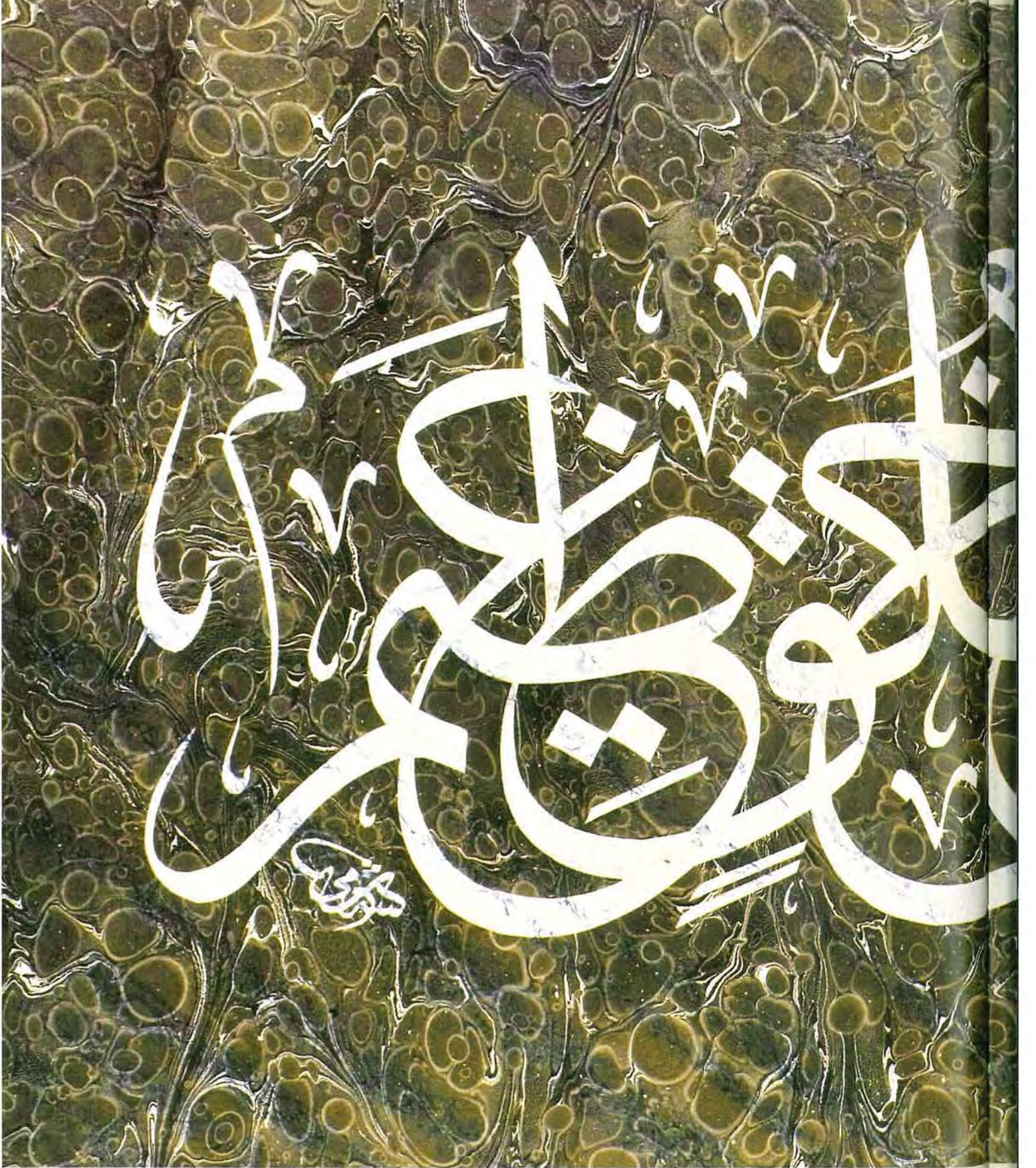

Akkâse Ebru - Yazılı Ebru

Aynı zemin üzerine birden fazla baskı yaparak yazı veya desen elde edilen bir ebru çeşididir. Bu ebru türü, ilk olarak 17. yüzyılda Hindistan, Daccan'da kullanılmıştır.

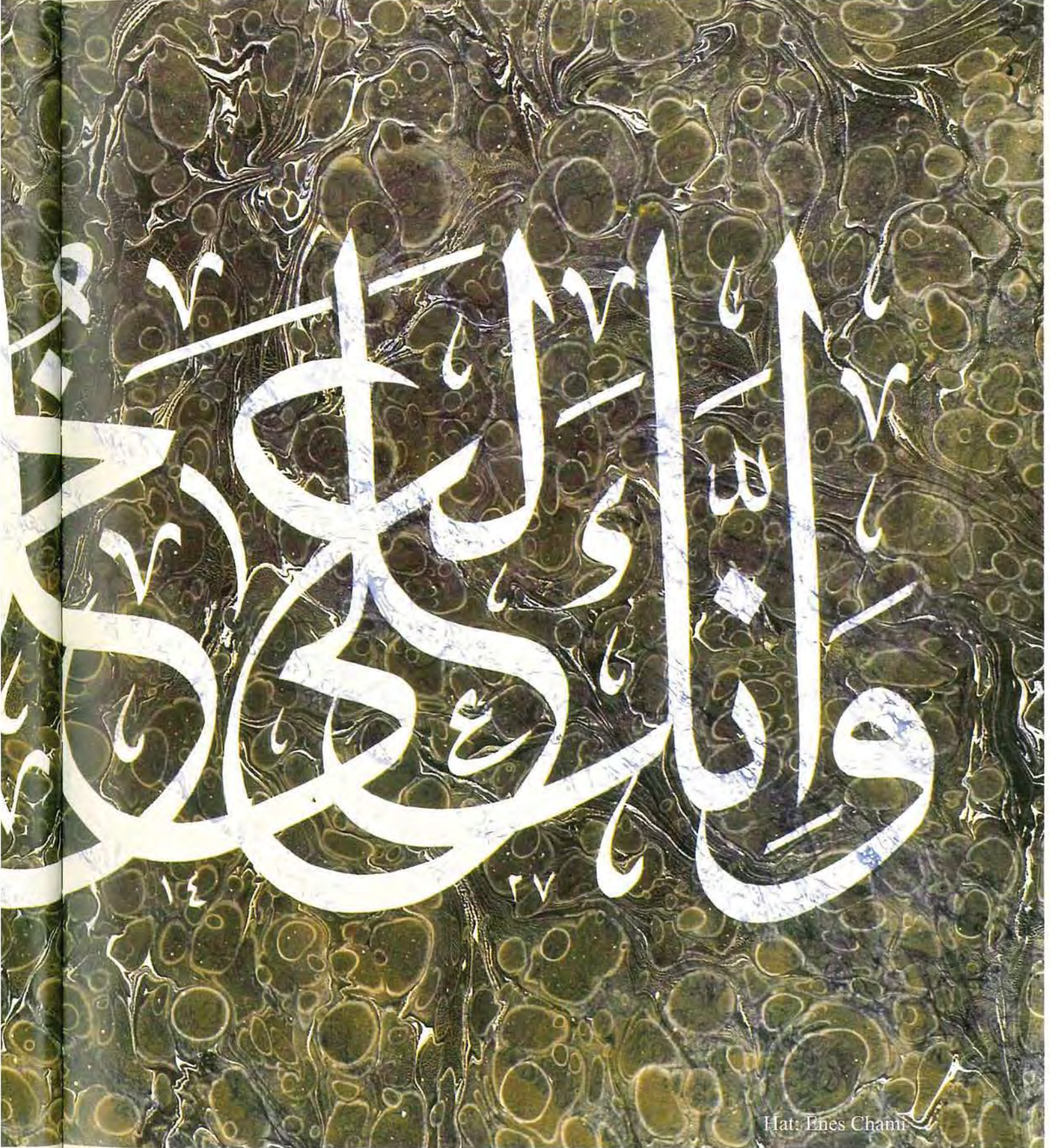
Hattatlar tarafından sevilen bir türdür. Hafif ebru üzerine Arap zamkı ile hazırlanmış sıvı; yazı ise kameş kalem ile yazılır veya fırça yardımı ile sürülür. Böylece hafif ebrunun yüzeyi Arap zamkı ile kaplanmış (tecrit edilmiş) olur. Ku-

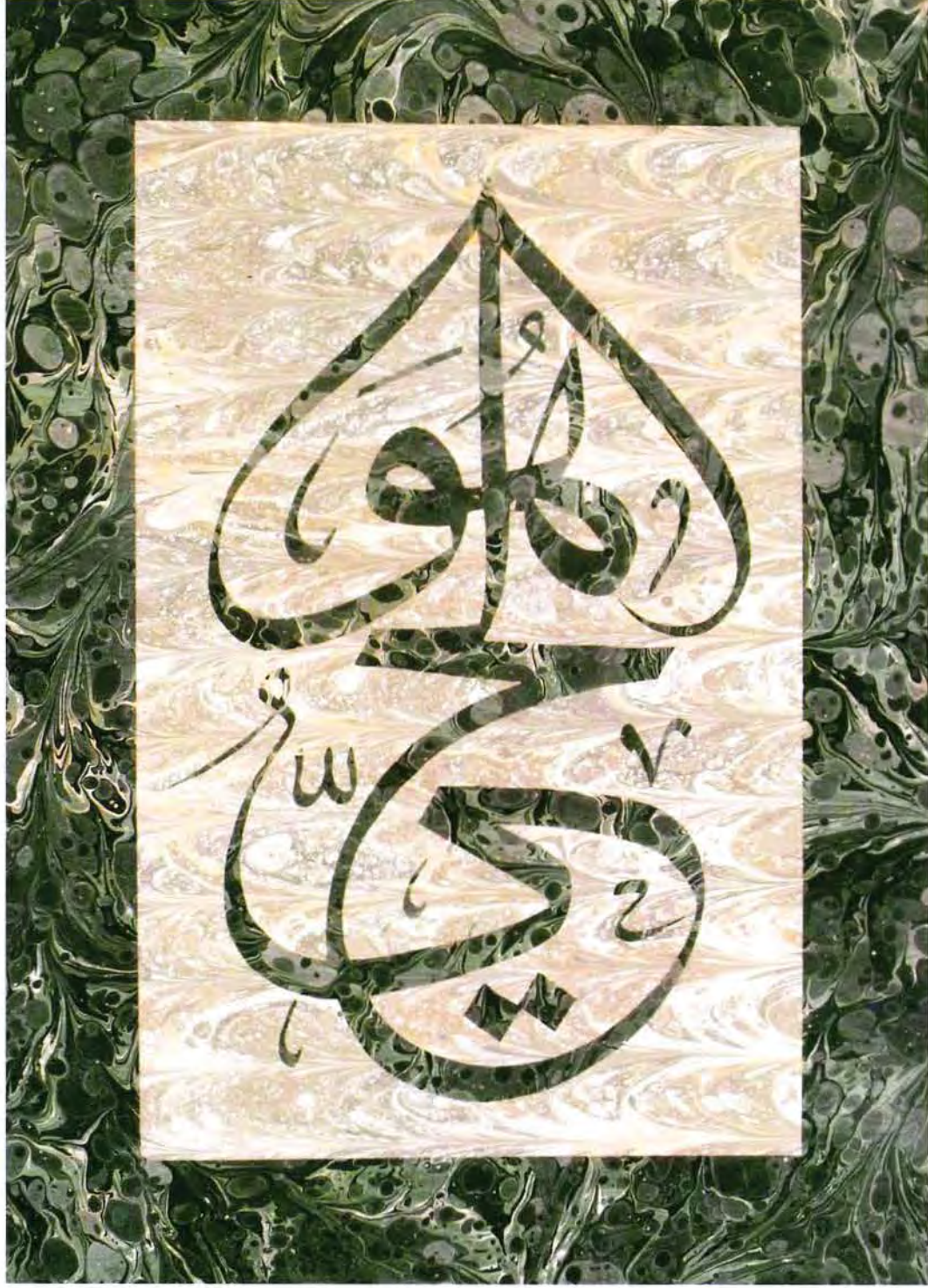
ruduktan sonra, daha koyu veya yoğun bir desen aynı kâğıda tatbik edildiğinde, Arap zamkı ile tecrit edilmiş kısımlar boyayı almayacağından yazı veya desen gözüktür.

Aynı görüntü, hazırlanan şablonun ebrunun

üzerine yapıştırılması (tekrar sökülebilir bir yapıştırıcı ile) sonucu da elde edilebilir. İkinci ebru yapıldıktan sonra şablon söküldüğünde alttaki zemin ebru yazı veya şekil olarak ortaya çıkar.

Hat: Enes Çamcı

Mezartaşı Kitabesinden

Hatip Ebrusu

Ayasofya Camii hatiplerinden Mehmet Efendi'nin çok yaptığı ve kendi hatlarında kullandığı ebru türü olması nedeniyle "Hatip Mehmet Efendi Ebrusu" ya da kısaca "Hatip Ebrusu" diye bilinir. Daha sonralarda yapılan

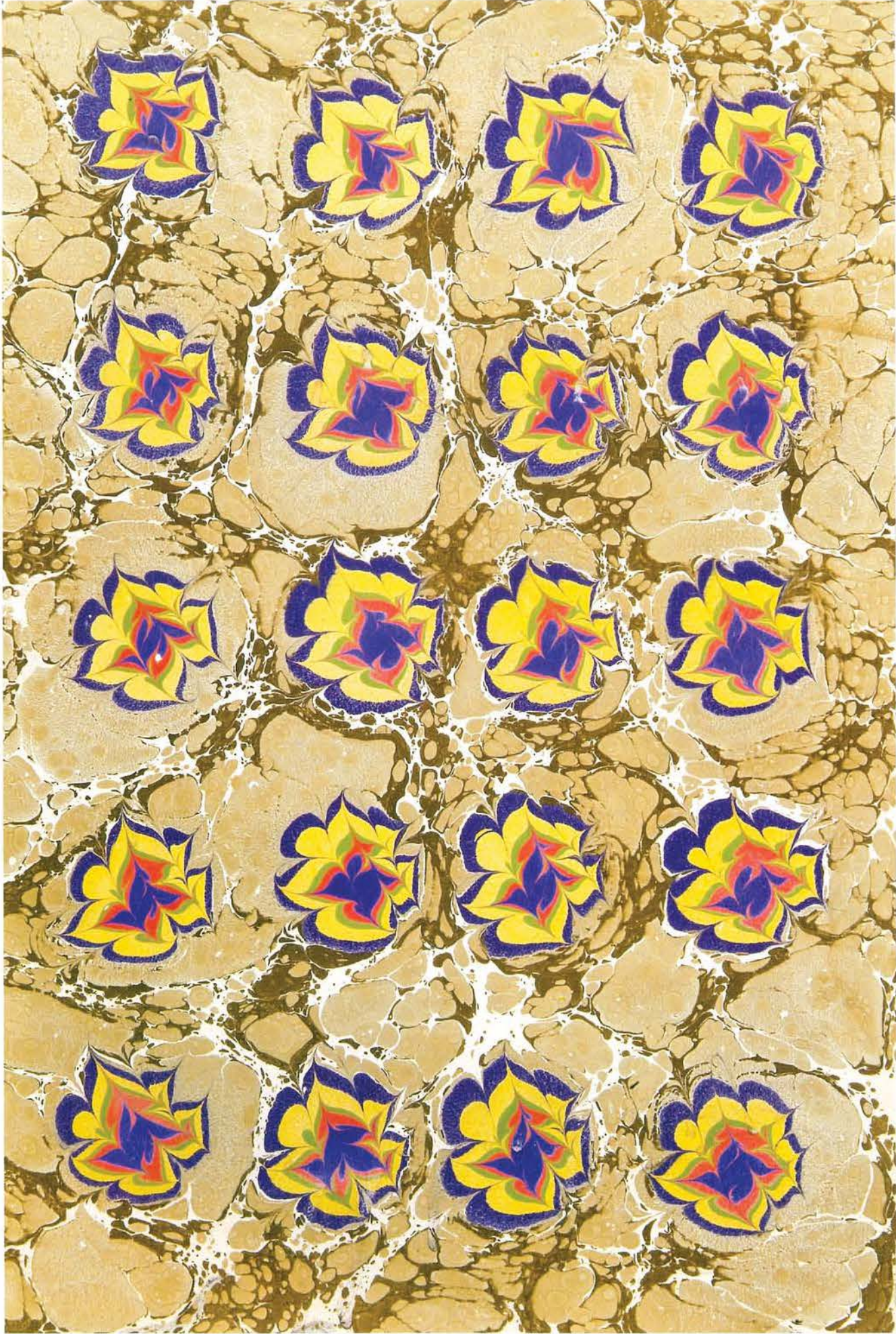
bu tür desenler de yine "Hatip Ebrusu" diye adlandırılmıştır. Kısaca "iç içe damlatılmış renklerden oluşan daireleri şekillendirmek" olarak tanımlanabilir. Çiçekli ebruların temeli sayılırlar.

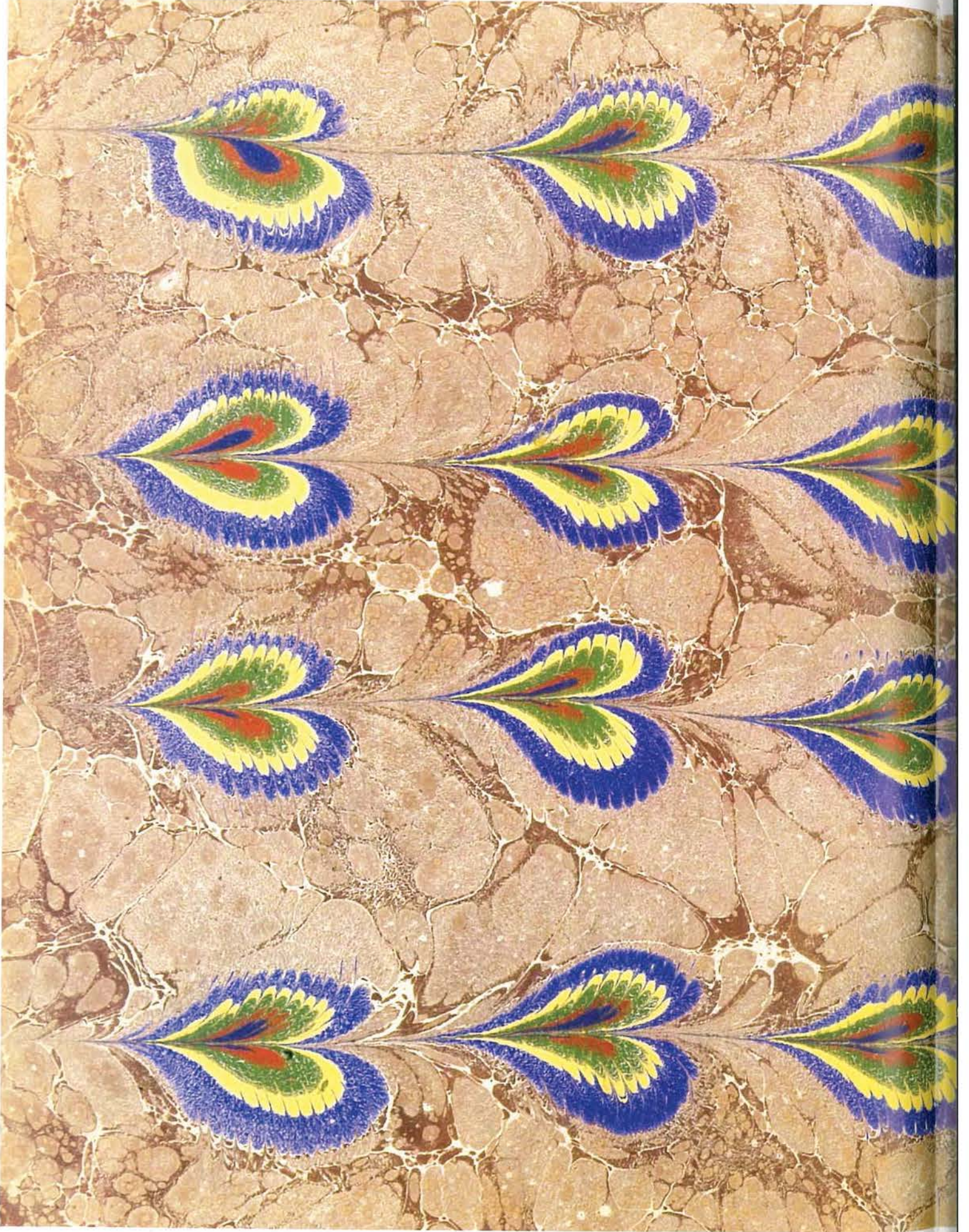
Fuad Başar

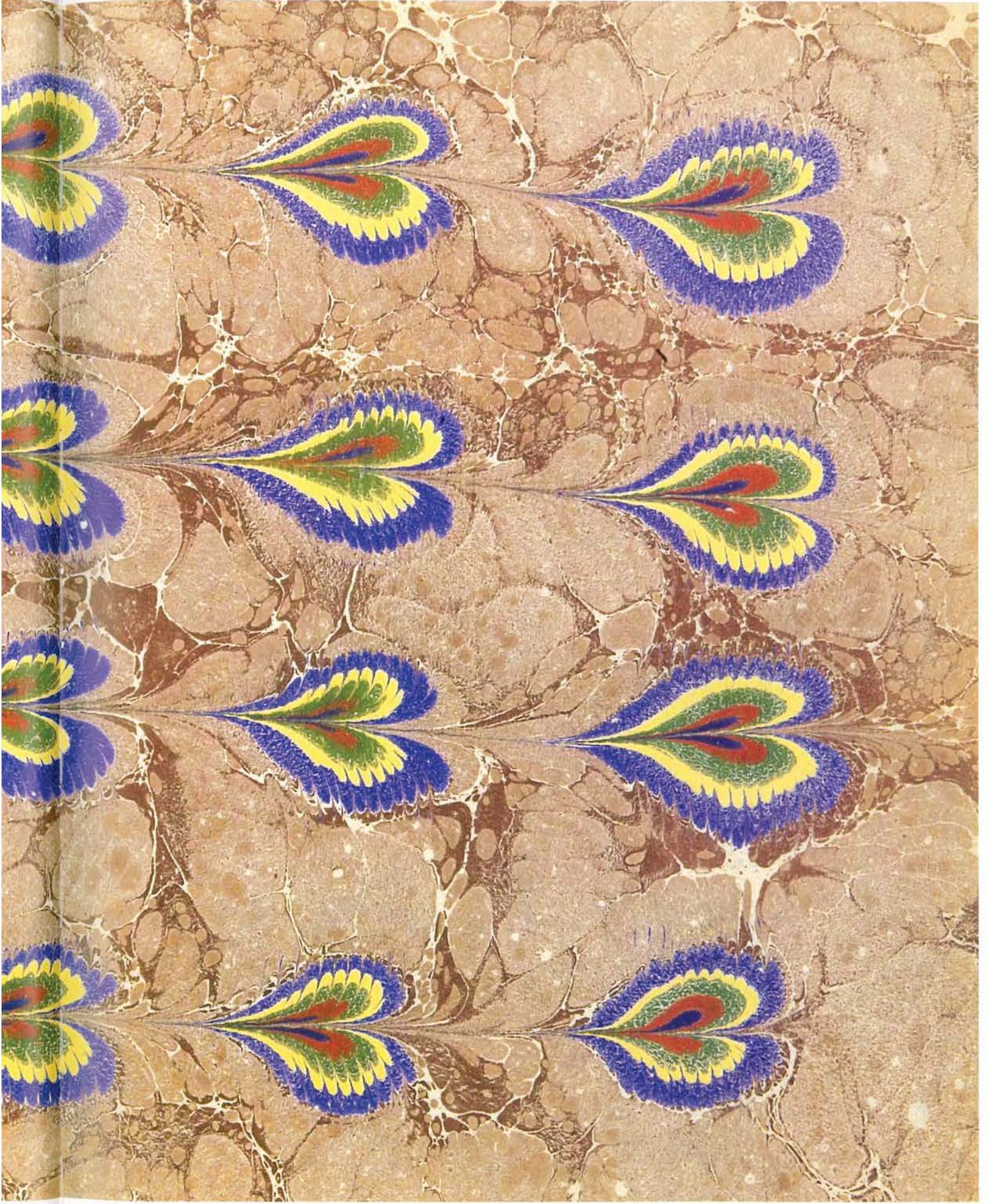

*Eski bir hatip ebru örneđi,
Süleymaniye Kütüphanesi Arşivi*

Mustafa Düzgünman'ın Hatip Ebrusu, Celaleddin Çelebi Koleksiyonu

Mustafa Düzgünman'ın Hatip Ebrusu, Celaleddin Çelebi Koleksiyonu

Çiçekli Ebrular (Necmeddin Ebruları)

Merhum üstâd Necmeddin Okyay'ın çokça yaptığı ve bazı yeni çiçekler geliştirdiği için kendi adı ile anılan ebru türüdür. Bu tür ebrular ebru sanatının plastik sanatlar içinde yer almasında önemli bir yer tutar.

Teknede hazırlanan bir zemin ebrusu üzerine, hatip ebrusunda olduğu gibi, bir biz yardımı ile damlatılan boyalar şekillendirilerek yaprak ve çiçek desenleri çizilir.

Bu türde bugüne kadar lale, karanfil, süm-bül, menekşe, gelincik ve papatya gibi çiçekler sıkça kullanılmıştır. Şüphesiz başka çiçek türlerini de eski ustaların yaptıkları gibi denemek mümkündür. Bu çeşitleme silsilesine papatyayı Mustafa Düzgünman dahil etmiştir.

Kullanım alanlarına göre yapılan değişik ebru türleri de vardır. Koltuk ebrusu; Hat levhalarının koltuk ismini taşıyan boşluklarında kullanılmak üzere yapılan küçük lale veya başka tür çiçeklerle yapılan ebrulardır.

Lale, Fuad Başar

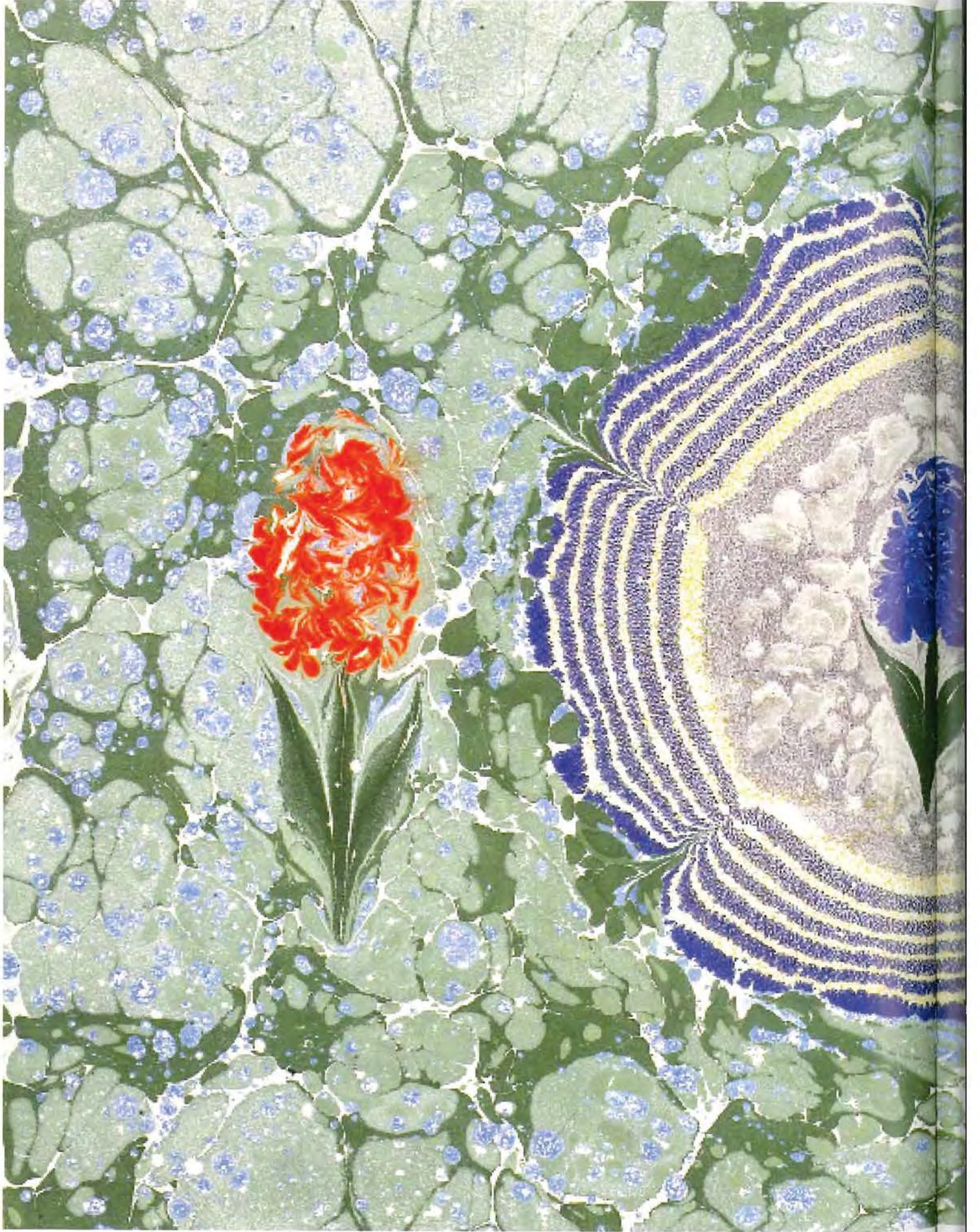
Lale, Hikmet Barutçugil

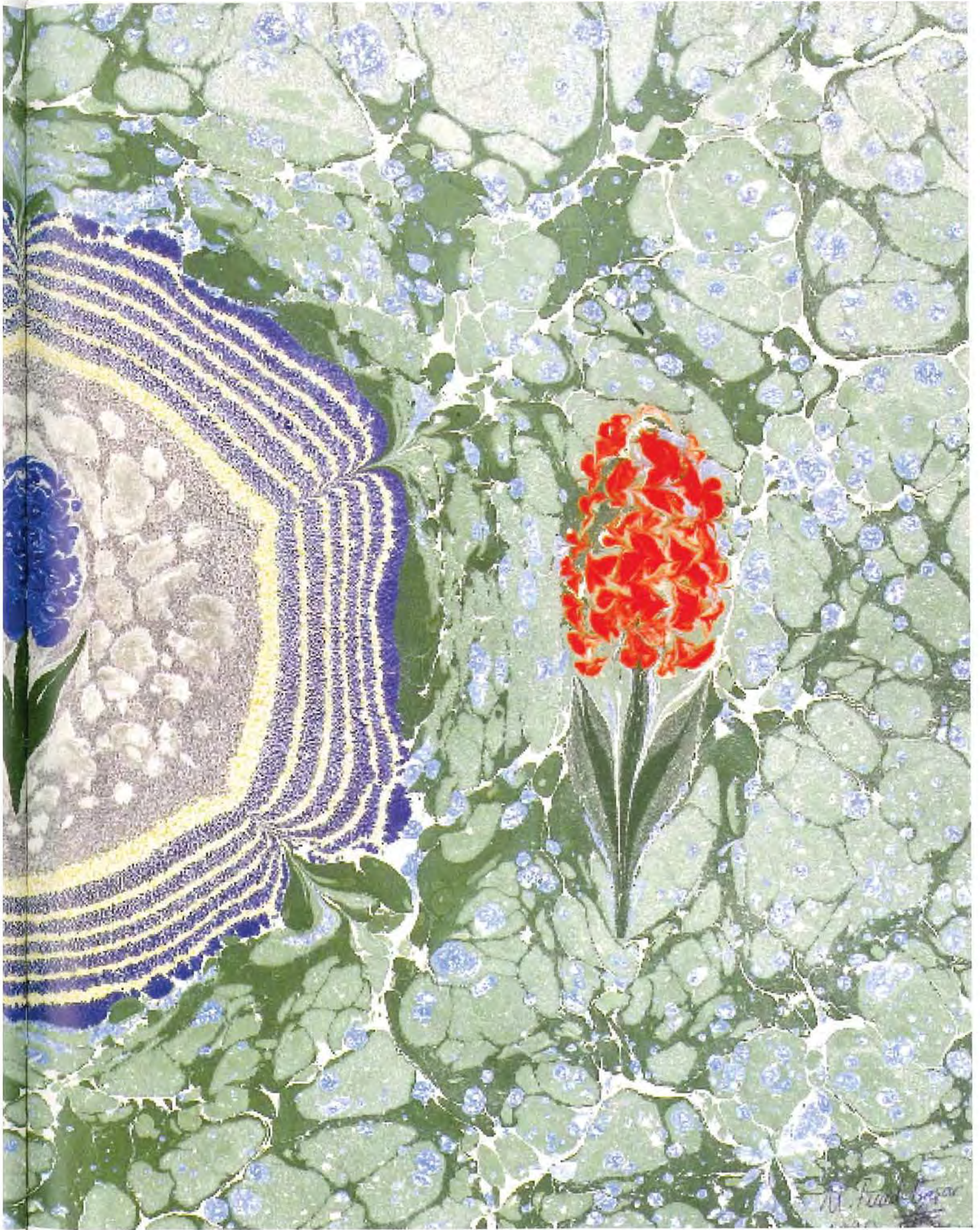

Karanfil. Hikmet Barutcuoğlu

Papatya, Hikmet Barutçugil

Sümbül, Fuat Başar

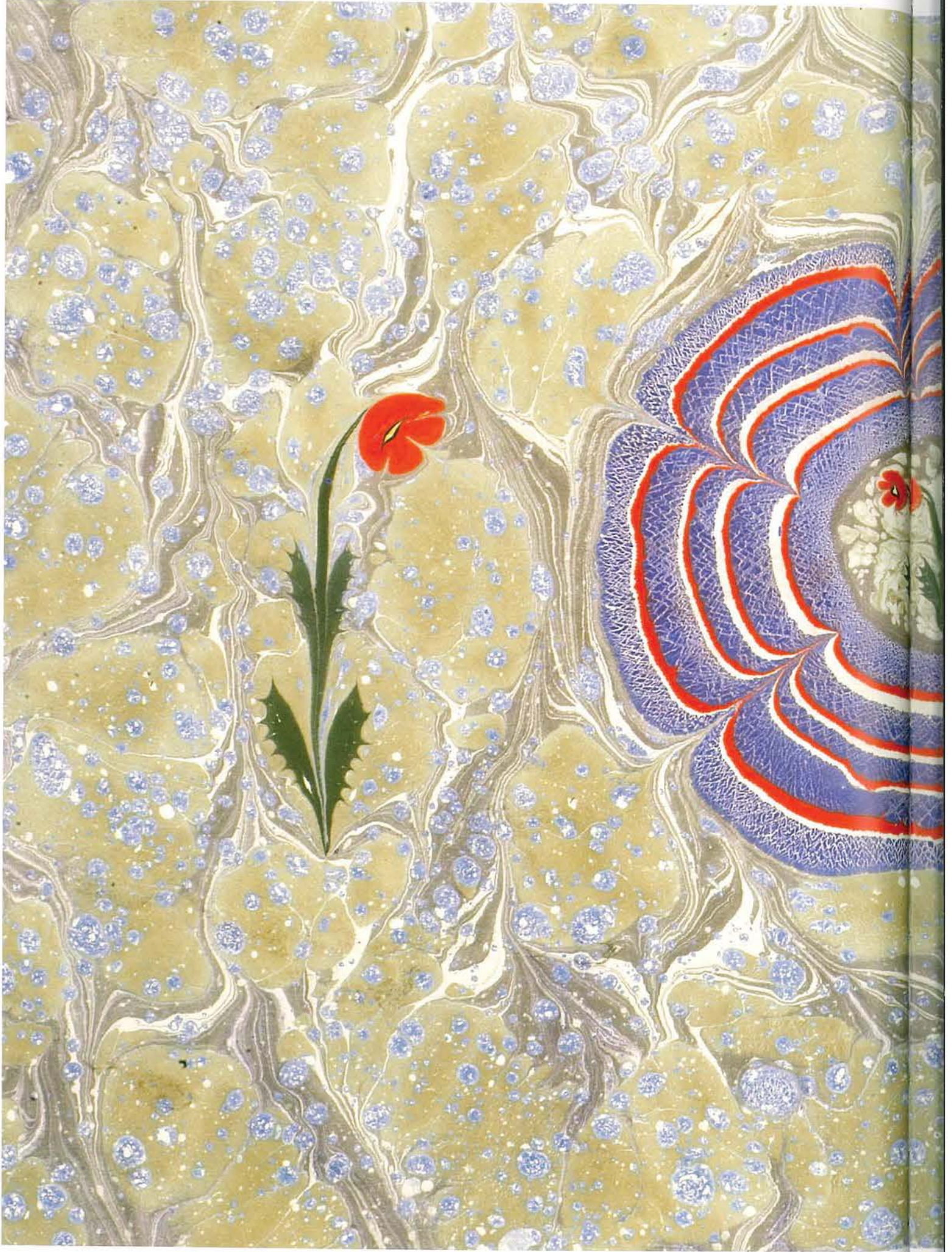

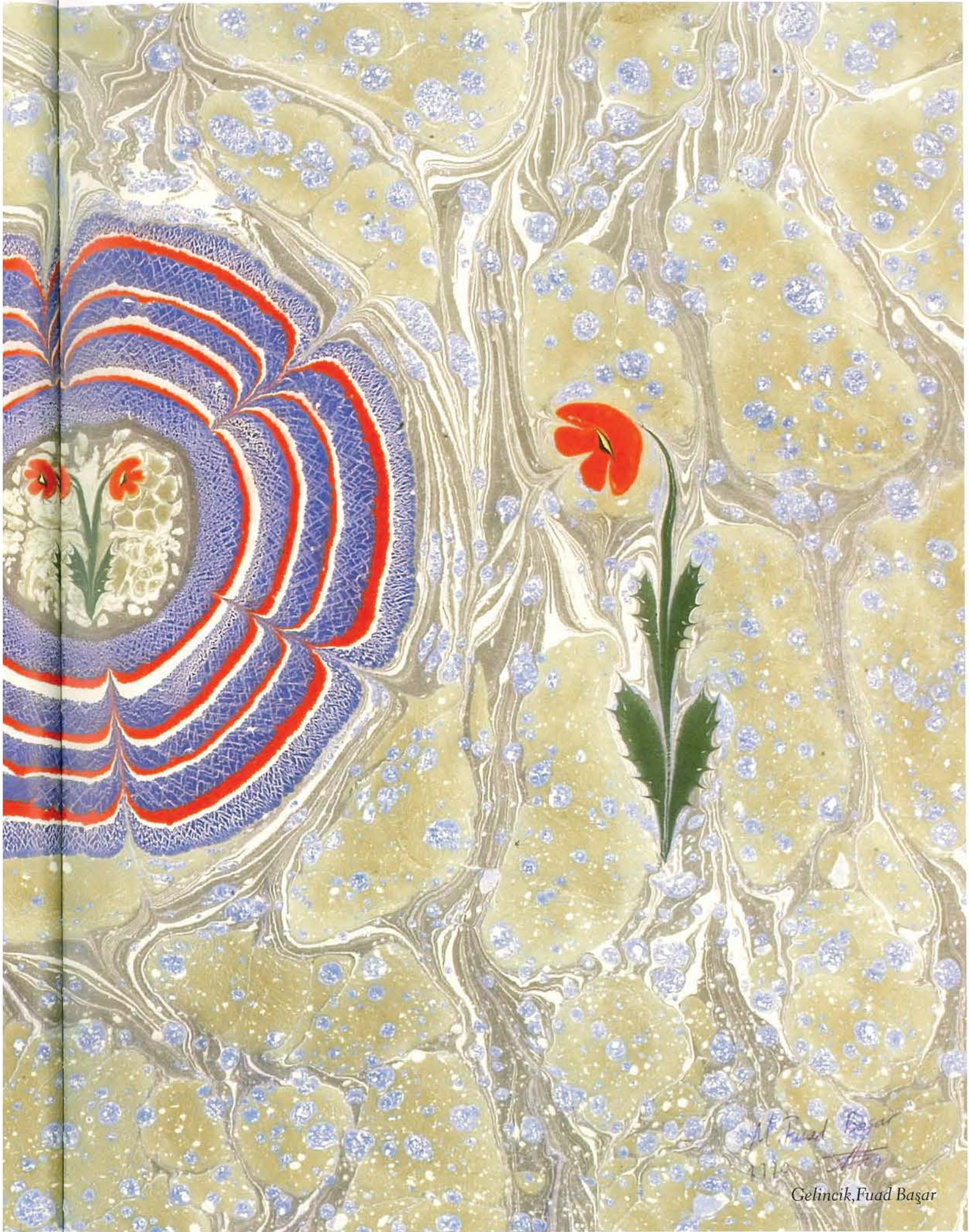
Sumbul, Hikmet Barutçugil

Pesteli
2006

Menekşe, Mahmut Pesteli

Gül, Hikmet Barutçugil

Efsun Çiçeđi, Hikmet Barutçugil